

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет фінансів

Кафедра банківської справи та страхування

галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітньо-професійна програма «Управління фінансовим бізнесом»
Форма здобуття освіти: Очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Розвиток страхового ринку та особливості його регулювання»

здобувача Княвчук Анастасії Володимирівни
(Прізвище, ім'я, по батькові) (підпис здобувача)

Науковий керівник:

канд.екон.наук, доцент,

кафедри банківської справи та страхування
(наукова ступінь, учене звання, посада)

_____ Димніч О. В.
(підпис) (Прізвище, ініціали)

Робота допущена до захисту перед Екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри банківської справи та страхування:

доктор економічних наук, професор _____ Примостка Л.О.
(підпис)

Київ 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ	7
1.1 Суть та функції страхового ринку	7
1.2 Складові страхового ринку та його інфраструктура. Види страхових послуг та їх роль в економіці	11
1.3. Тенденції розвитку світового страхового ринку. Порівняльний аналіз страхового ринку різних країн	22
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ	35
2.1 Законодавчі та нормативні акти, що регулюють страхову діяльність	35
2.2 Роль держави у регулюванні страхового ринку	42
2.3 Міжнародні стандарти та їх вплив на національне законодавство	51
2.4 Системи нагляду та контролю в страховій сфері. Проблеми та перспективи розвитку регулювання страхового ринку в Україні	56
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку України зростає значення страхового ринку як невід’ємної складової фінансової системи країни. Процеси глобалізації та інтеграції України у європейський і світовий економічний простір вимагають адаптації структури та механізмів функціонування страхового ринку. На сьогоднішній день він характеризується низкою проблем: низький рівень довіри населення до страхових компаній, недостатній розвиток добровільного страхування, нерівномірний розподіл страхових послуг між регіонами, а також обмежена фінансова стійкість окремих страхових установ.

Страхування є однією з трьох ключових сфер фінансової системи України поряд із банківським сектором та державними фінансами. Загалом страхування – це процес, пов’язаний з перерозподілом частини сукупного суспільного продукту й національного багатства через систему страхових внесків. Йому притаманні специфічні економічні відносини, що виникають виключно в межах перерозподілу доходів та накопичень з метою відшкодування матеріальних, фінансових та інших втрат.

З огляду на те, що страховий ринок займає провідне місце в національній економіці, важливо постійно досліджувати тенденції його розвитку, вивчати зміни в структурі страхових послуг і розробляти стратегічні напрямки удосконалення. Серед них – стимулювання добровільного страхування, цифровізація страхових процесів, запровадження нових страхових продуктів, підвищення прозорості діяльності страховиків.

У сучасній ринковій економіці добровільне страхування стало пріоритетним напрямком. Проте низький рівень довіри населення до страхових компаній залишається серйозною перешкодою. Тому важливим завданням є відновлення довіри громадськості до страхування як ефективного інструменту соціального захисту. Це також передбачає зміну підходів з боку страхових компаній необхідно орієнтуватися на потреби населення, забезпечити прозорість

умов договорів та підвищити якість страхових послуг, що стало актуальним питанням.

У науковій літературі питання теоретичних засад функціонування страхового ринку розглядаються досить широко. Зокрема, ґрунтовні теоретичні підходи до визначення сутності страхування, його функцій, ролі у фінансовій системі держави та механізмів перерозподілу фінансових ресурсів викладені у працях таких дослідників, як Говорушко Т. А. [4], Журавки О. С. [8], Квасної Л. Г. [11], Клапкова Ю. М. [12], Метеленко Н. Г. [15], Олійник О. В. [17], Плиси В. Й. [19], Сосновської О. О. [26], Федішин Н. П. [27] та Шірінян А. А. [29] Ці автори сформували теоретичну базу для подальших досліджень розвитку страхового ринку, зокрема щодо його структури, суб'єктів, видів страхування та особливостей функціонування у ринкових умовах.

Окрему увагу у літературі приділено аналізу сучасного стану страхового ринку України, виявленню основних викликів і визначенню можливих перспектив його розвитку. Зокрема, значний внесок у вивчення цього напрямку зробили Житар М. [7], Мельник В. [14], Пахомова М. [18] та Соколова А. М. [24, 25] У їхніх роботах розглянуто питання ефективності діяльності страхових компаній, проблеми довіри населення до страхування, а також напрями реформування цієї сфери в умовах нестабільності економіки.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – проаналізувати тенденції розвитку страхового ринку, дослідити основні аспекти його регулювання та визначити перспективи розвитку страхового ринку в Україні, зокрема в контексті інтеграції з міжнародними стандартами.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- дослідити сутність та функціональні ознаки страхового ринку;
- визначити складові елементи страхового ринку та його інфраструктуру;
- розглянути класифікацію страхових послуг та їх економічне значення;
- окреслити тенденції розвитку міжнародного страхового ринку;
- здійснити порівняльний аналіз страхового ринку різних країн;

- розглянути законодавчо-нормативне регулювання щодо страхової діяльності;
- визначити міжнародні стандарти щодо страхової діяльності та їх вплив на національне законодавство;
- дослідити структуру системного нагляду та контролю в страховій сфері;
- визначити виклики та перспективи розвитку регулювання страхового ринку в Україні.

Об'єктом дослідження є страховий ринок як економічна система та його регулювання в умовах сучасної економіки.

Предметом дослідження є механізм функціонування страхового ринку, фактори що впливають на його розвиток, та особливості регуляторної політики.

Методи дослідження. Основними методами дослідження, які були використані при написанні кваліфікаційної роботи, є теоретичний аналіз і метод узагальнення, морфологічний аналіз та порівняльний метод для вивчення економічної сутності категорії «страховий ринок» та визначення нового наукового підходу. Також було застосовано статистичний і графічний методи для аналізу та ілюстративного подання статистичних даних страхового ринку.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає в систематизації та узагальненні теоретичних підходів і методичного інструментарію функціонування та розвитку страхового ринку України.

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробленні рекомендацій, які необхідно запровадити як на національному рівні, так і на рівні окремих страхових компаній, що забезпечують функціонування та розвиток вітчизняного страхового ринку.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною основою для написання кваліфікаційного дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють діяльність учасників страхового ринку України, вітчизняні та зарубіжні наукові видання, відкриті бази даних, веб-сайти, що містять інформацію про страховий ринок та страхові операції.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ

1.1 Суть та функції страхового ринку

У теперішніх економічних умовах, з огляду на виклики й загрози, які мають імовірнісний та непередбачуваний характер настання, виникає необхідність у захисті юридичних та фізичних осіб від матеріальних втрат, що можуть бути спричинені такими подіями як стихійне лихо, нещасний випадок, фінансові ризики під час здійснення фінансових операцій, недбалість третіх осіб, хвороба, тощо.

Відповідно до Закону України «Про страхування», ухваленого 18.11.2021 року № 1909-IX, упродовж терміну чинності страхового договору відбувається захист майнових інтересів громадян після настання страхового випадку, а також забезпечується ефективний захист усіх суб'єктів господарювання від можливих ризикових подій [23].

Основним місцем, де об'єктом купівлі-продажу виступають страхові послуги, є страховий ринок. Наукові погляди до визначення сутності категорії «страховий ринок» наведені в табл.1.1.

Таблиця 1.1 – Наукові погляди до категорії визначення «страховий ринок»

Автор	Визначення поняття «страховий ринок»
Говорушко Т.А.	Сукупність всіх суб'єктів, що беруть участь в укладанні страхових угод (договорів), які передбачають виплату компенсацій у разі настання певних подій (враховуючи умови договору)
Журавка О.С.	Складова фінансового ринку, страхова сфера діяльності учасників для надання та отримання страхових послуг
Квасній Л.Г., Солтисік О.О.	Сукупність товариств взаємного страхування, їх страхових продуктів та послуг, пропоновані на ринку
Клапків Ю.М.	Система економічних відносин, де страхувальники, страхові компанії, страхові агенти та брокери через купівлю-продаж страхового захисту формують попит та пропозицію на страхові послуги

Продовження таблиці 1.1

Метеленко Н.Г. та ін.	Складовий елемент ринку фінансових послуг, страхова сфера діяльності учасників з метою надання та споживання страхових послуг
Олійник О.В., Нагаєва Г.О.	Система організації фінансових відносин щодо створення та розподілу страхового фонду для гарантування страхового захисту населення за допомогою системи страхових організацій, що беруть участь у наданні страхових послуг
Плиса В. Й.	Форма організації грошових відносин щодо формування та розподілу страхового фонду для гарантування страхового захисту суспільства
Сосновська О.О.	Форма організації економічних відносин у галузі грошового обігу щодо створення та використання страхового фонду, а також ресурсів страховика через купівлю та продаж страхових продуктів; сукупність страховиків, страхувальників і посередників, що беруть участь у забезпеченні відповідних послуг
Федишин М.П.	Сфера економічних відносин, при яких здійснюється попит та пропозиція на страхові послуги та укладається акт їх купівлі-продажу
Шірінян А.А	Складова фінансового ринку, яка виникає в процесі надання страхових послуг та взаємодії страхових установ у певному регіоні чи країні, де об'єктом купівлі-продажу є страхова послуга, для якої формується попит та пропозиція.

Джерело: розроблено автором на основі [4,8,11,12,15,17,19,26,27,29]

Отже, результат аналізу наукових підходів, дає змогу їх узагальнити і виокремити декілька підходів. Журавка О.С., Метеленко Н.Г. та Шірінян А.А. вважають, що страховий ринок є складовою ринку фінансових послуг. Клапків Ю.М., Олійник О.В, Плиса В.Й., Сосновська О.О., Федишин М.П. розуміють страховий ринок як сукупність економічних відносин, а Говорушко Т.А. і Квасній Л.Г. наполягають, що страховий ринок є сукупністю інститутів.

Функції страхового ринку відображають економічну сутність цього інституту та його роль у фінансовій системі держави. У науковій літературі вони поділяються на дві основні групи: специфічні, притаманні лише страховій діяльності, та загальноринкові, характерні для більшості ринкових структур. Такий поділ дозволяє глибше зрозуміти механізм дії страхового ринку, його вплив на економіку та суспільство загалом.

На рис.1.1 узагальнено основні функції страхового ринку за зазначеними групами.

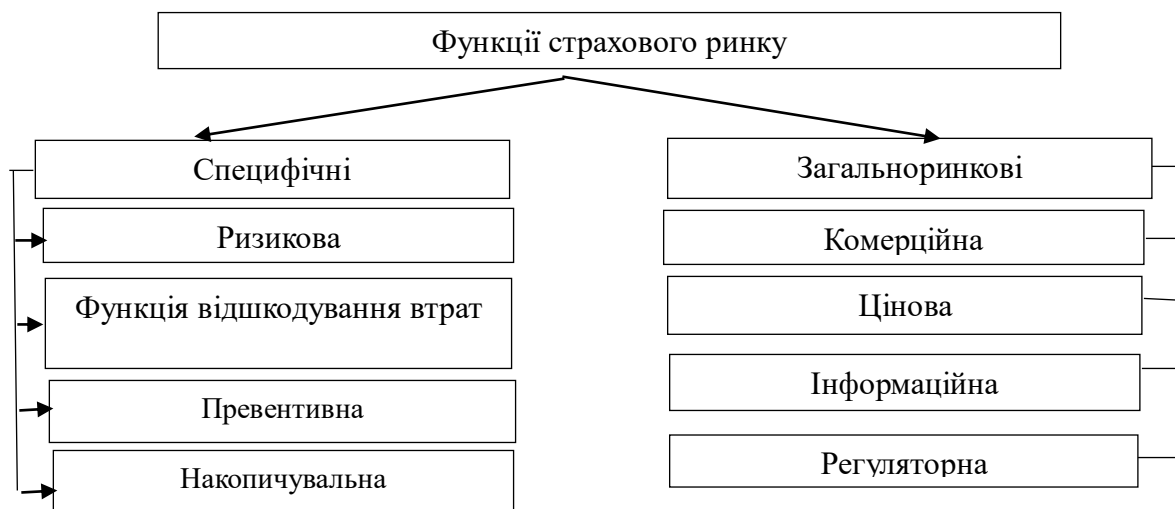

Рисунок 1.1 – Функції страхового ринку

Джерело: розроблено автором на основі [25, с.80;9, с.41]

Згідно рис. 1.1 видно, що до специфічних функцій страхового ринку належать:

- ризикова – полягає у передаванні матеріальної відповідальності за настання страхового ризику від страхувальника до страховика. Вона реалізується через механізм розподілу грошових коштів страхового фонду між учасниками системи страхування у разі настання страхового випадку;
- функція відшкодування втрат полягає в тому, що у разі настання страхового випадку страхова компанія компенсує застраховані втрати страхувальника в межах заздалегідь визначеної страхової суми, передбаченої договором страхування;
- превентивна функція реалізується через дії страховика, спрямовані на зниження ймовірності настання страхових подій. Для цього використовується частина коштів страхового фонду на фінансування заходів профілактичного характеру. Економічний зміст цієї функції полягає в зацікавленості страховика в мінімізації ймовірності виплат. Кількість застрахованих осіб та страхових випадків безпосередньо впливає на обсяг доходу страхових організацій. Вони зацікавлені у зменшенні частоти страхових подій (відповідно настання страхового

випадку є результатом зазнання збитків страховою організацією), що в результаті впливає на обсяг їхнього прибутку і зміцнення економіки в цілому (зменшення страхових подій сприяє накопиченню грошових коштів страхових компаній, що сукупності стають джерелом інвестицій у галузі економіки);

- накопичувальна функція проявляється лише в окремих видах особистого страхування, зокрема у страхуванні життя, пенсійному страхуванні та страхуванні ренти. У цих видах страхування частина внесків накопичується і може приносити інвестиційний дохід протягом терміну дії договору. При цьому накопичувальне страхування часто поєднується з елементами кредитування [25, с. 80].

Відповідно до загальноринкових функцій ті, що притаманні іншим секторам ринку:

- комерційна функція виражається у підприємницькій діяльності страхових компаній, які, надаючи страхові послуги, прагнуть отримати прибуток;

- цінова функція (функція ціноутворення) полягає у формуванні страхових тарифів та визначенні вартості страхових послуг відповідно до рівня ризику, попиту на послугу та фінансової стратегії компанії;

- інформаційна функція проявляється в інформуванні споживачів про доступні страхові продукти, їхні умови, страхові компанії та тенденції на ринку. Вона реалізується, зокрема, через маркетингову діяльність компаній та державні органи регулювання. Водночас, варто зауважити, що це радше функція учасників ринку, зокрема страховиків та регуляторів, а не безпосередньо функція ринку як економічної категорії;

- регуляторна функція реалізується через діяльність уповноважених державних органів, які встановлюють правила надання страхових послуг, здійснюють моніторинг, контроль та ліцензування діяльності учасників страхового ринку. Зокрема, в Україні таку функцію виконує Національний банк України [25, с. 80].

У національній економіці страховий ринок відіграє важливу роль у перерозподілі ризиків, створенні стабільного фінансового середовища та

підвищенні інвестиційної привабливості. Це забезпечує зниження ризиків для підприємництва та формує основу для економічної стійкості фінансової системи держави.

Проаналізувавши наукові підходи до визначення сутності страхового ринку, можна виділити кілька основних трактувань цієї економічної категорії: як елемента ринку фінансових послуг; як системи економічних відносин, що виникають у процесі надання страхових послуг; а також як сукупності інституцій, які забезпечують функціонування цього сегмента фінансової системи.

У межах даного дослідження пропонується таке узагальнене визначення: страховий ринок — це спеціалізований сектор фінансового ринку, що функціонує відповідно до чинного законодавства та перебуває під наглядом уповноважених фінансових регуляторів. Основним змістом його діяльності є забезпечення фінансового захисту фізичних та юридичних осіб через механізм компенсації збитків у разі настання застрахованих подій, що реалізується на основі сплати страхових премій.

Таким чином, страховий ринок виконує як специфічні функції, пов'язані з управлінням ризиками та формуванням страхових резервів, так і загальноринкові функції, що забезпечують його інтеграцію та ефективне функціонування в умовах ринкової економіки.

1.2 Складові страхового ринку та його інфраструктура. Види страхових послуг та їх роль в економіці

Як і кожна економічна категорія, страховий ринок має власну структуру, що змінюється під впливом економічних змін, які відбуваються в країні.

Структура страхового ринку — це відтворювальна ланка в процесі страхування, що визначає співвідношення між різними учасниками, як-от

страховики та страхувальники, а також об'єктами (видами і технологіями страхування) на ринку [24, с. 246].

Зобразимо організаційну інфраструктуру страхового ринку на рис. 1.2.

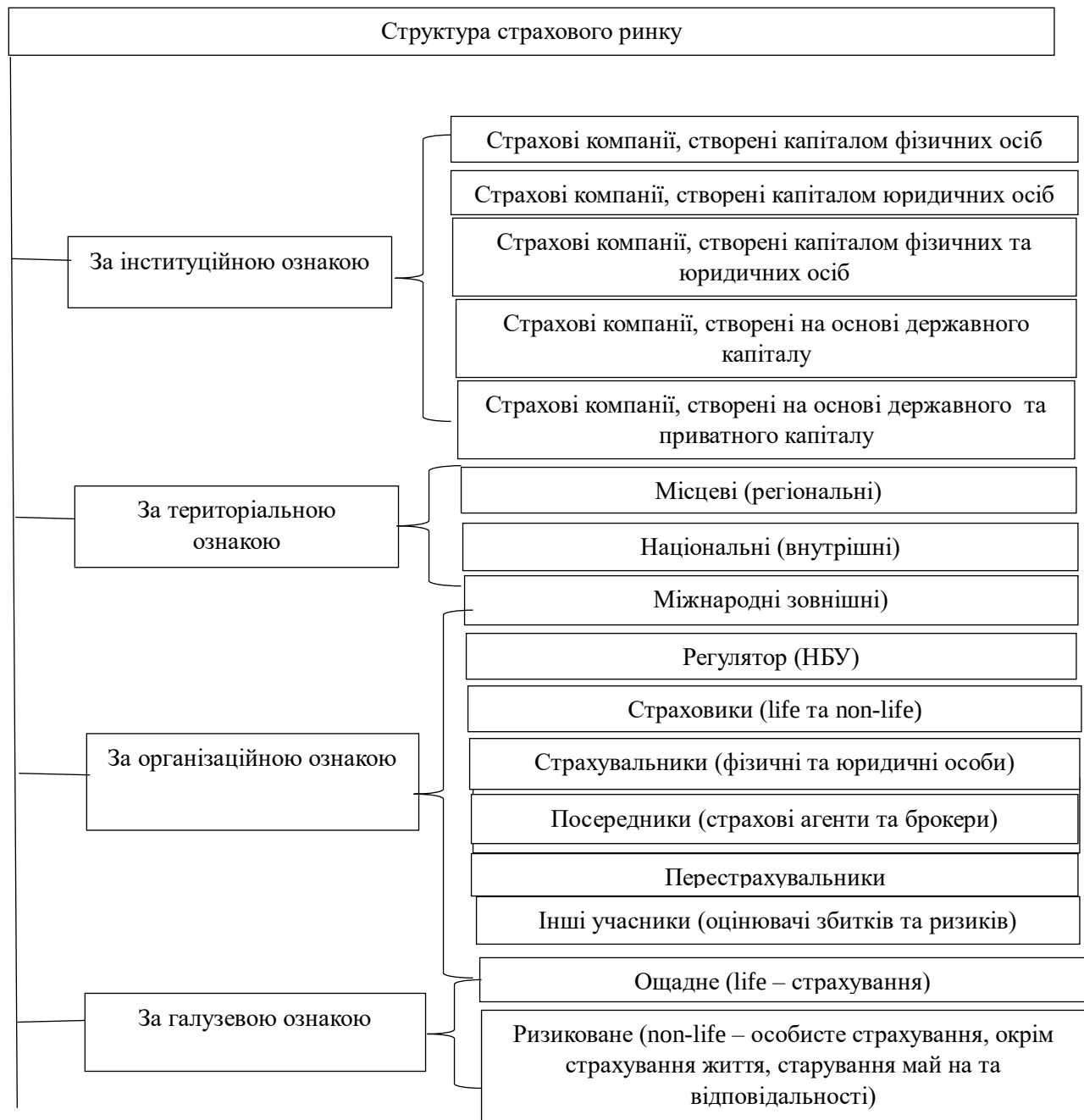

Рисунок 1.2 – Структура страхового ринку за різними ознаками

Джерело: узагальнено автором на основі [9,12,15,24,29]

Структура страхового ринку є складною системою, яка формується під впливом різних класифікаційних ознак. Такий поділ дозволяє всебічно охарактеризувати учасників ринку, їх функціональні ролі, джерела капіталу та

рівень діяльності, що, у свою чергу, забезпечує ефективне функціонування страхового середовища.

1) За інституційною ознакою страхові компанії класифікуються за походженням їхнього капіталу:

- компанії, створені за рахунок капіталу фізичних осіб;
- компанії, створені за рахунок капіталу юридичних осіб;
- компанії, засновані спільним капіталом фізичних і юридичних осіб;
- компанії, створені з участю державного та приватного капіталу;
- компанії, засновані виключно на основі державного капіталу.

Такий поділ відображає різноманітність форм власності та джерел фінансування страхової діяльності, що є важливим для аналізу інституційної стабільності ринку [12, с. 123].

2) За територіальною ознакою виокремлюють:

- національні (внутрішні) страхові компанії, діяльність яких охоплює всю територію держави;
- місцеві (регіональні), що функціонують в межах окремих адміністративно-територіальних одиниць.

Це дає змогу враховувати географічну специфіку страхових послуг та забезпечити доступність страхування у різних регіонах [8, с. 74].

3) За організаційною ознакою страховий ринок включає широке коло учасників:

- страховики (life та non-life), які надають відповідні види страхових послуг;
- страхувальники, представлені фізичними та юридичними особами, що укладають договори страхування;
- регулятором ринку в Україні є Національний банк України (НБУ), що здійснює нагляд та забезпечує стабільність сектору;
- міжнародні зовнішні учасники, які діють через представництва або партнерські структури;

- об'єднання страховиків (ЛСОУ, МТСБУ, НАСУ), що координують діяльність окремих груп учасників;
- перестраховальники, що забезпечують перерозподіл страхових ризиків;
- інші суб'єкти, зокрема оцінювачі ризиків і збитків, що надають допоміжні послуги у сфері страхування.

Ця структура відображає високий рівень організаційної складності страхового ринку та взаємозв'язок між його елементами.

4) За галузевою ознакою страховий ринок поділяється на два основні сегменти:

- ощадне страхування (life insurance), що пов'язане з довгостроковими зобов'язаннями страховика, накопиченням капіталу та інвестуванням;
- ризикове страхування (non-life insurance), яке включає всі інші види страхування, за винятком страхування життя (особисте, майнове, відповідальності тощо) та є спрямованим на компенсацію збитків у разі настання страхового випадку.

Такий поділ дозволяє чітко розмежовувати функціональну спрямованість страхових продуктів відповідно до потреб страхувальників.

Ризикове страхування («non-life») охоплює широкий спектр страхових послуг, які не стосуються страхування життя, зокрема, це страхування здоров'я, майна, автотранспорту, відповідальності, а також страхування від нещасних випадків і захисту від втрати працездатності. На відміну від «life» страхування, яке зосереджене на довгострокових зобов'язаннях і регулярних виплатах у разі настання страхового випадку, «non-life» страхування зазвичай має коротші терміни дії і орієнтоване на компенсацію збитків, що виникають через нещасні випадки, пошкодження майна чи інші ризики, які можуть бути передбачувані або непередбачувані.

Ризикове страхування охоплює такі ризики, як нещасні випадки, хвороби, пошкодження майна, відповідальність перед третіми особами, і має коротший термін дії в порівнянні з «life» страхуванням [7].

Отже, структура страхового ринку за зазначеними ознаками дає змогу комплексно оцінити його інституційну, просторову, організаційну та функціональну специфіку, що є важливим підґрунтям для формування ефективної державної політики у сфері страхування.

Закон України «Про страхування» дає таке визначення поняттю: страховик являє собою фінансову установу або відділення страховика-нерезидента, які здійснюють страхову діяльність в Україні, а страхувальник є юридичною чи фізичною особою, яка укладала страховий договір зі страховиком або являється страхувальником у відповідності із законодавством [23].

Учасниками ринку страхування є прямі (страхові агенти та брокери) та непрямі (професійні оцінювачі ризиків та збитків) посередники, а також перестраховальники та національний регулятор страхового ринку (Національний банк України).

Страховими посередниками є особи, які беруть участь у просуванні страхових послуг від страховика до страхувальника. До них відносяться страхові агенти та страхові брокери.

Страхові агенти включають фізичних чи юридичних осіб, що діють від імені і за дорученням страховика та виконують функції: заключають договори про страхування, отримують страхові виплати, виконують роботи, пов'язані із здійсненням страхових платежів та страхових компенсацій.

Страховими брокерами є юридичні чи приватні особи, що виступають як підприємці на основі реєстраційних документів та проводять посередницькі операції, щоб задовольнити страхові інтереси потенційного страхувальника. Від імені потенційного страхувальника страховий брокер вибирає для нього одну або декілька страхових компаній, котрим він пропонує застрахувати ризики цього страхувальника. Страхові брокери отримують комісійну винагороду за свою діяльність [26, с. 145-147].

Об'єднаннями страховиків є союзи та асоціації страховиків, створені з метою координації їхньої діяльності, захисту інтересів членів та впровадження

спільних програм, за умови, що їхнє формування не суперечить чинному законодавству [15, с. 58-59].

Перестраховальниками є компанії, що займаються перестрахуванням вже застрахованих об'єктів; в цьому разі страховий ризик перерозподіляється між кількома страховими організаціями, включаючи іноземними [9, с. 42].

Національний банк України є спеціальним уповноваженим органом для нагляду за страховою діяльністю, що здійснює державний контроль з метою відповідності законодавчим вимогам про страхування учасниками страхового ринку, потенційного розвитку ринку страхових послуг, запобігання неплатоспроможності страховиків та захисту інтересів [21].

Відповідно до галузевої ознаки, страховий ринок поділяється на два основні сегменти: ринок life, що охоплює страхування життя або ощадне страхування, та ринок non-life, або ризикове страхування, яке включає особисте страхування (за винятком страхування життя), страхування майна та відповідальності.

Згідно зі ст. 6 Закону України «Про страхування» [23] страхування життя є видом особистого страхування, який передбачає зобов'язання страховика здійснювати страховий платіж відповідно до договору страхування.

Компанії зі страхування життя(life-страхування) – це компанії, які займаються страхуванням життя, здоров'я та пенсійного забезпечення людей. Їхні договори зазвичай довгострокові. Це може бути 10, 20 років або навіть довічно.

Головна особливість life-компаній- це накопичувальна функція. Тобто страхувальник не просто сплачує за страховий захист, а ще й збирають гроші. Регулярні платежі частково йдуть на страховку, а частково- накопичуються і навіть приносять дохід завдяки інвестиціям компанії.

Компанії з загального страхування (non-life)- це компанії, що займаються страхуванням всього, що безпосередньо не пов'язано з життям людини як таким. Сюди входить страхування майна, транспортних засобів, страхування від нещасних випадків, туристичні страховки тощо.

Договори non-life компаній зазвичай короткострокові. Їхня основна мета-відшкодування збитків. Якщо трапляється страховий випадок, компанія покриває збитки.

Структура страхового ринку є складною системою взаємопов'язаних елементів, яка формується за інституційною, територіальною, організаційною та галузевою ознаками. До основних учасників належать страховики, страхувальники, посередники (агенти, брокери), перестраховальники, об'єднання страховиків та регулятор Національний банк України. Ринок поділяється на сегменти «life» (ощадне) і «non-life» (ризикове) страхування. Такий поділ дозволяє комплексно охарактеризувати функціонування ринку, забезпечує його стабільність, доступність та ефективну регуляцію.

Отже, структура страхового ринку є відтворюваною ланкою в процесі страхування пропорціями між різними установами, структурами такими як страховики і страхувальники та об'єктами на ринку. Структура страхового ринку розподіляється за інституційною, територіальною, організаційною та галузевою ознакою.

Страхові послуги є видом економічної діяльності, що забезпечує створення корисної цінності для споживачів унаслідок дій страховика (або його посередників) матеріального чи нематеріального характеру, спрямованих на повне або часткове задоволення потреб страхувальника. Вони забезпечують не лише страховий захист, а й супутні вигоди у вигляді компенсацій, консультацій, знижок тощо [27, с. 12].

Основною особливістю страхової послуги є компенсування збитків у разі настання страхового випадку. Це може реалізовуватися як у формі грошової виплати, так і у вигляді комплексу дій, спрямованих на усунення наслідків страхової події. До складу страхової послуги можуть входити й додаткові послуги, не пов'язані безпосередньо зі страхуванням, зокрема юридичні або податкові консультації, допомога в експлуатації застрахованого майна, участь у системах лояльності тощо.

Особливістю страхової послуги є її подвійна природа — вона відноситься як до категорії споживчих, так і до фінансових послуг. З одного боку, її споживчий характер обумовлений тим, що страхувальниками є громадяни та юридичні особи, які набувають послугу для особистого чи корпоративного використання, витрачаючи частину свого доходу.

З іншого боку, фінансовий аспект страхової послуги полягає у перерозподілі фінансових ресурсів: кошти, які страхувальник сплачує як внески, накопичуються у страхових резервах і можуть використовуватись як інвестиційний капітал на фінансовому ринку [6, с. 37; 29, с. 31].

Таким чином, страхування – це не лише система захисту інтересів окремих осіб і підприємств, а й потужний інструмент макроекономічної політики. Розвинений страховий ринок сприяє активізації інвестиційної діяльності, зміцненню фінансової системи та забезпеченню стабільності соціально-економічного середовища. Особливої ваги набуває страхування в періоди економічної турбулентності або зростання невизначеності, коли воно слугує буфером для пом'якшення ризиків і шоків.

Види страхових послуг класифікують за різними критеріями. Один із таких критеріїв – ступінь свободи волевиявлення потреби в страховому захисті. Згідно з цим підходом виділяють обов'язкове та добровільне страхування (рис. 1.3).

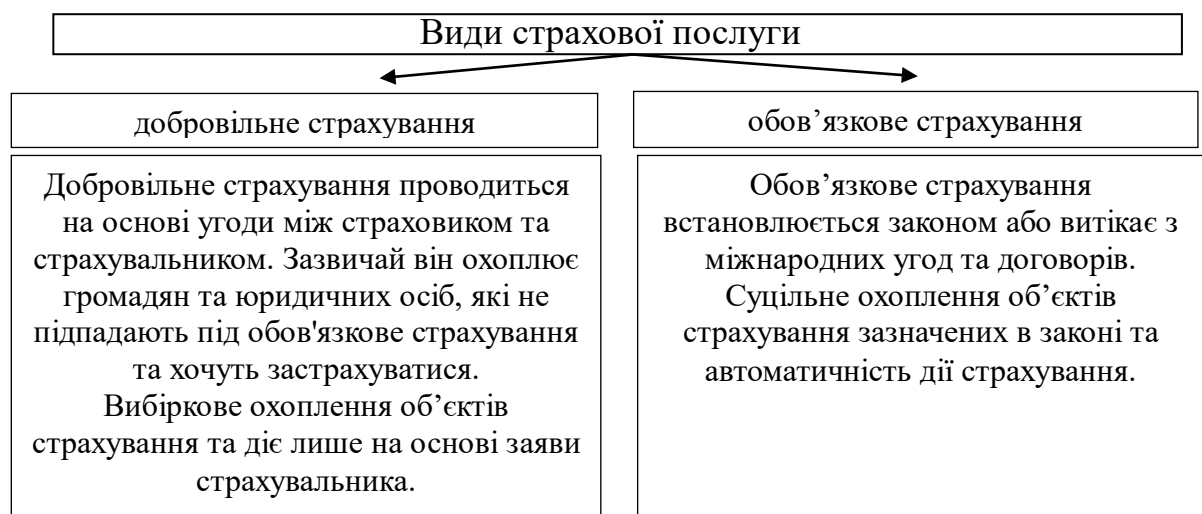

Рисунок 1.3 – Види страхової послуги за ступенем свободи волевиявлення потреби в страховому захисті та її особливості.

Джерело: розроблено автором на основі [26, с. 181-183]

Рис. 1.3 ілюструє класифікацію страхових послуг за критерієм ступеня свободи волевиявлення щодо потреби в страховому захисті. Виділяються два основні типи: добровільне та обов'язкове страхування, кожне з яких має власні правові й організаційні особливості.

Добровільне страхування передбачає ініціативу з боку страхувальника та ґрунтується на договірних засадах. Воно здійснюється на основі індивідуальних угод між страховиком і страхувальником, що дозволяє адаптувати умови страхового покриття до потреб конкретного клієнта. Загальні правила добровільного страхування формуються страховиком і підлягають реєстрації в уповноважених органах, що забезпечує прозорість і відповідність правовим нормам.

Натомість обов'язкове страхування є регламентованим на законодавчому рівні і передбачає імперативне виконання вимог як з боку страхувальника, так і з боку страховика. Його застосування обумовлено наявністю високих суспільних або економічних ризиків, що не можуть бути ефективно покриті на добровільних засадах. До таких ризиків належать, зокрема, загрози життю, здоров'ю чи матеріальні збитки, які мають значний вплив на публічні інтереси.

Представлений на рисунку поділ дозволяє глибше усвідомити функціональні та регуляторні особливості різних видів страхових послуг, а також сприяє розумінню механізмів їх правового оформлення та економічної доцільності в умовах ринкової економіки. Така класифікація є важливою як для систематизації страхових продуктів, так і для формування державної політики у сфері страхування.

Крім того, страхову діяльність класифікують за об'єктами страхового захисту, серед яких виділяють три основні напрями:

- особисте страхування;
- майнове страхування;
- страхування відповідальності [17, с. 20].

Кожен із цих видів має складну внутрішню структуру, представлену окремими підвидами страхування (рис. 1.4). Особисте страхування охоплює

страхування життя, здоров'я, від нещасних випадків тощо. Майнове страхування передбачає захист майна громадян і юридичних осіб від ризиків втрати чи пошкодження. Страхування відповідальності забезпечує захист від ризиків, пов'язаних із заподіянням шкоди третім особам.

Рисунок 1.4 – Види страхових послуг за об'єктами страхового захисту

Джерело: складено автором на основі [27]

Рис. 1.4 демонструє класифікацію страхових послуг за ознакою об'єкта страхового захисту. Кожна з категорій охоплює конкретні напрями страхових продуктів, що мають різну правову природу, економічне значення та соціальну спрямованість.

Особисте страхування передбачає страхову охорону життя, здоров'я та працездатності фізичних осіб. До нього належать страхування життя, страхування від нещасних випадків, добровільне медичне страхування, страхування додаткової пенсії тощо. Ця група страхових послуг спрямована на забезпечення особистої

безпеки та соціального добробуту громадян, що особливо актуально в умовах нестабільного соціального забезпечення.

Майнове страхування охоплює страхування матеріальних об'єктів та фінансових інтересів, пов'язаних з володінням, користуванням чи розпорядженням майном. Сюди входять страхування транспорту, вантажів, інших видів матеріальних активів, а також страхування фінансових ризиків. Такий тип страхування сприяє зниженню втрат у підприємницькій діяльності та в побуті, забезпечуючи економічну стабільність суб'єктів господарювання та фізичних осіб.

Страхування відповідальності полягає у відшкодуванні збитків третім особам у разі заподіяння їм шкоди застрахованим суб'єктом. Воно включає страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, професійної відповідальності підприємців, відповідальності інвесторів, а також фінансові інструменти, як-от страхування кредитів і депозитів. Така форма страхового захисту є важливим елементом правового регулювання відповідальності та підвищення довіри між суб'єктами ринку.

Загалом, представлена на рисунку систематизація страхових послуг дозволяє комплексно охарактеризувати сферу страхування за критерієм об'єкта страхового інтересу та слугує основою для подальшого аналізу структури страхового ринку, а також розробки ефективних страхових стратегій у контексті державного регулювання та комерційної практики [4, с. 10].

Страхові послуги відіграють вагомую роль у функціонуванні економіки, забезпечуючи стабільність та інвестиційну привабливість ринку. Вони створюють умови для розвитку «продуктивного бізнесу», що дозволяє підприємствам і домогосподарствам впевнено впроваджувати інновації, знижуючи ризики можливих втрат. Забезпечення страхового захисту сприяє підвищенню ділової активності, розвитку підприємницької ініціативи та загальному економічному зростанню.

Отже, страхові послуги є важливим інструментом економічної стабільності та розвитку, оскільки забезпечують захист від ризиків як для окремих осіб, так і для суб'єктів господарювання. Їхня багатогранність проявляється в різних видах і

формах, що дозволяє ефективно управляти ризиками в умовах невизначеності. Розвинена система страхування сприяє підвищенню довіри в економічних відносинах, активізації інвестиційної діяльності та формуванню сприятливого бізнес-середовища.

1.3. Тенденції розвитку світового страхового ринку. Порівняльний аналіз страхового ринку різних країн

У процесі глобалізації страховий ринок відіграє важливу роль у соціально значущих секторах фінансової системи країн. Страховий ринок не тільки підкреслює поточні операційні проблеми, але й має чіткий напрямок подальшого ефективного розвитку. Відмітною особливістю успішного страхового ринку є динамічний процес розвитку, який, в свою чергу, проявляється високим рівнем зростання. У той же час, значна частка страхового ринку має нестабільну тенденцію, зростаючі збитки іноземних страховиків (від незнання конкретних економічних та методологічних правил). Можливості цього ринку, передумови для повного покриття соціально-економічних потреб країн та їх страхових компаній повинні відображатися на зважених та ефективних заходах, враховуючи різні його особливості та характеристики [10, с. 19].

Світовий ринок страхових послуг у глобальному розумінні є частиною великого світового економічного простору, що об'єднує значну кількість страхових ринків усіх країн світу. Формування та подальший розвиток світового страхового ринку обумовлено перш за все лібералізацією руху потоків послуг, товарів та капіталу, що дає змогу створювати нову потребу у використанні страхових механізмів, захисту громадян, а також значно розширювати межі страхового бізнесу з подальшим його розвитком та розширення за межами національного кордону.

Розглядаючи сучасний стан ринку страхових послуг України, помітно, що вона займає далеко не передове місце, серед інших країн за розвитком страхування, не дивлячись на різноманітні кризові явища та економічний спад, який охоплює на даний момент увесь світ [14]. Аналізуючи ринок страхових послуг на рівні світу, найбільше відзначаються, своїм розвитком, удосконаленням механізмом, доходами та загалом функціонуванням такі країни як: США, Великобританія, Китай, Японія, Франція, Німеччина. Тому проведемо аналіз розвитку світового ринку страхових послуг на прикладі країн-лідерів за обсягом надходження загальних страхових премій у табл. 1.2 протягом 2022-2024 рр.

Таблиця 1.2 – Структура надходження страхових премій у США, Великобританії, Китаї, Японії, Франції та Німеччині — країнах-лідерах світового ринку страхування протягом 2022–2024 рр., млрд дол. США

Країна	Загальний обсяг премій			Частка світового ринку		
	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
США	2988	3227	3304	44,1	44,9	45,0
Китай	698	724	759	10,3	10,1	10,4
Великобританія	337	375	377	5,0	5,2	5,1
Японія	361	363	365	5,3	5,0	5,0
Франція	259	283	285	3,8	3,9	3,9
Німеччина	237	245	245	3,5	3,4	3,3

Джерело: побудовано автором на основі [1,22,33,38]

Згідно з наведеними даними у табл. 1.2 ми бачимо, що світовий рейтинг на ринку страхових послуг очолює США країна, яка з кожним роком примножує свої доходи, так протягом 2022-2024 рівень надходження страхових премій загалом підвищився на 0,9%. Після США лідируючі позиції підтримують Китай та Великобританія обсяг премій зі страхування яких протягом 2022-2024 підвищився на 0,1 % та 0,1%. Так, у 2024 році зазначені компанії увійшли до трійки найбільших страхових ринків світу за розмірами страхових премій та становили разом 60,5% світового ринку та на 1,1% більше ніж у 2022 році.

Збільшення страхових премій в цих країнах і їх стабільне зростання свідчить про те, що страхові компанії активно нарощують страхові резерви. Наприклад, на американському ринку такими лідерами є компанії як State Farm,

Geico, Allstate, які постійно збільшують свої резерви, що дозволяє їм ефективно реагувати на зміни на ринку та надавати стабільні послуги страхування. В Китаї великі гравці, такі як Ping An Insurance та China Life Insurance, також активно нарощують свої резерви, що забезпечує їм стійкість до економічних коливань. У Великобританії лідери ринку, такі як Aviva та Lloyd's of London, продовжують збільшувати свої резерви для забезпечення зростаючого попиту на страхові послуги. Така тенденція особливо характерна для країн з перехідною економікою, де темпи надходжень страхових платежів випереджають темпи страхових виплат. Це підтверджує теорію, що ринки, які перебувають на етапі розвитку, повинні мати сприятливі умови для збільшення страхових резервів, оскільки вони сприяють зміцненню фінансової стабільності та зростанню ринку.

У цьому контексті варто звернути увагу на роль страхової діяльності в Україні, яка перебуває на етапі поступового інтегрування у світовий ринок. Ринок страхових послуг в Україні має великий потенціал для розвитку, і для його подальшого прогресу необхідно забезпечити стимули саморозвитку, такі як новаторство, гнучкість, активність та ініціативність. Ці фактори допоможуть стимулювати інвестиції в страхову галузь та сприятимуть її адаптації до сучасних глобальних економічних вимог [18, с. 19].

Загалом можливість займати лідерські позиції свідчить про ефективно працюючий ринок страхових послуг у якому налагоджено механізм та функціонування, підтримується високий рівень розвитку, впроваджено новітні технології – ці чинники здатні підтримувати гідний та належний рівень страхового ринку.

Для того щоб визначити основні перспективи розвитку ринку страхових послуг доречно буде розглянути та проаналізувати основні підходи до страхування та функціонування на прикладі зарубіжних країн, які підтримують лідерські позиції на світовому ринку страхових послуг.

Стрімкому розвитку страхового ринку США значно посприяло зниження економічних ризиків, стабільність фінансової системи, а також високий рівень інституційного розвитку. У США страхування здійснюється переважно

приватними страховими компаніями, а також взаємними (кооперативними) страховими організаціями. Держава не виконує функцій прямого страхування (за винятком окремих державних програм, таких як Medicare, Medicaid чи страхування від стихійних лих через FEMA), проте створює законодавчі та регуляторні умови для функціонування страхового ринку.

Слід зазначити, що у США не існує централізованої, єдиної державної страхової системи — регулювання страхового сектору здійснюється на рівні окремих штатів, кожен із яких має власне страхове законодавство, органи нагляду та правила ліцензування страхових компаній. Така децентралізована система є унікальною особливістю американського страхового ринку.

Більшість страхових організацій у США мають широкий спектр повноважень у розробці та реалізації власної страхової політики, включаючи визначення розмірів страхових премій, умови покриття, політику щодо виплат і створення резервів. Ця гнучкість дозволяє компаніям швидко адаптуватися до змін на ринку, водночас забезпечуючи споживачам великий вибір страхових продуктів [10, с. 52-53].

У страховій системі Франції активно використовуються податкові пільги для того, щоб стимулювати ринок страхування, зокрема для страхування життя та пенсійного забезпечення. Держава надає податкові знижки на внески до пенсійних та страхових полісів, що стимулює громадян до довгострокового накопичення. У даній країні також високорозвинене страхування життя, яке виконує не лише функцію захисту, а й форму заощадження, особливо популярне серед осіб середнього та старшого віку. Домінує пенсійне страхування, що забезпечує громадянам додатковий дохід після виходу на пенсію, доповнюючи державну пенсійну систему.

Страхування майна у Франції охоплює житлову нерухомість, комерційні об'єкти, а також природні ризики, такі як повені, пожежі чи землетруси. Страхування автомобільного транспорту є обов'язковим, і на нього припадає близько 40% усіх страхових премій. Воно включає як базову відповідальність

перед третіми особами, так і розширені програми страхування пошкоджень, викрадення, стихійних лих тощо.

Крім того, Франція має добре організовану систему обов'язкового та додаткового медичного страхування. Основна медична допомога фінансується через державну систему *Sécurité Sociale*, а додаткове медичне страхування (*mutuelle*) покриває витрати, які не компенсуються державною системою. Це дозволяє забезпечити високий рівень доступу населення до медичних послуг. Участь роботодавців у фінансуванні медичного страхування також є обов'язковою, що посилює солідарність і фінансову стійкість медичної системи.

У цілому страхова система Франції вирізняється багатокомпонентністю, високим рівнем охоплення населення та стійкою законодавчою базою, що сприяє стабільному розвитку страхового ринку й соціальній безпеці громадян.

Порівнюючи рівень розвитку страхування в Україні та зазначених країнах, можна констатувати, що Україна суттєво відстає за показниками страхування життя та здоров'я, які стрімко розвиваються в більшості європейських країн. Найближчою за структурою до української є страхова система Франції, оскільки в обох країнах значну частку ринку займає обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ), яке є найбільш поширеним і добре розвиненим видом страхування в Україні.

Водночас на українському страховому ринку зберігається нагальна потреба в активному розвитку страхування життя та медичного страхування, оскільки саме ці види страхових послуг відіграють ключову роль у забезпеченні соціального захисту населення та фінансової стабільності громадян.

Розвиток цих напрямів сприяв би підвищенню конкурентоспроможності страхового ринку України, а також зміцненню її позицій у глобальній фінансовій системі [3, с. 76].

Наразі основними тенденціями на ринку страхових послуг у світі є трансформація його інститутів, всебічне посилення зв'язків які взаємодіють з іншими країнами, так з фінансової точки зору це призводить до: глобального злиття страхових, фінансових та банківських капіталів; формування нових,

набагато досконаліших законодавчих пакетів; появи нових видів перестрахування та страхування; новітніх інформаційних технологій, а також формування стратегічних альянсів та виникнення надзвичайно потужних страхових груп [28, с. 43].

Внаслідок концентрації та зростання страхових капіталів, враховуючи позичкові та банківські, між якими відбулось певне зрощування почали формуватися страхові групи, які наразі сприяють розвитку світового ринку впливових країн та приносять значні доходи.

З огляду на це відобразимо найвпливовіші страхові групи світу, провідних країн-лідерів у табл. 1.3.

Таблиця 1.3 – Показники впливових страхових груп на світовому ринку страхування станом на 2024 рік, млрд дол. США.

Назва страхової групи	Країна походження	Загальний обсяг страхових премій, млрд \$	Основні напрями діяльності
Allianz SE	Німеччина	160,0	Страхування життя, майна, відповідальності
AXA Group	Франція	135,0	Життя, здоров'я, майно, інвестиції
Ping An Insurance	Китай	125,0	Страхування життя, охорона здоров'я, фінансові послуги
China Life Insurance	Китай	110,0	Страхування життя, пенсійне страхування
UnitedHealth Group	США	105,0	Медичне страхування, медичні послуги
Berkshire Hathaway (GEICO)	США	90,0	Автострахування, страхування майна
MetLife Inc.	США	85,0	Страхування життя, пенсійне страхування
Zurich Insurance Group	Швейцарія	75,0	Майнове страхування, корпоративне страхування
Nippon Life Insurance	Японія	72,0	Життя, пенсійне страхування
Generali Group	Італія	68,0	Життя, здоров'я, майно

Джерело: побудовано автором на основі [36,39]

Аналіз таб. 1.3, яка відображає показники найвпливовіших страхових груп світу за обсягом валових страхових премій станом на 2024 рік, дозволяє зробити

низку важливих висновків щодо структури та географії світового ринку страхування.

По-перше, спостерігається домінування страхових компаній з економічно розвинених країн, зокрема Німеччини, Франції, США, Китаю, Японії, Швейцарії та Італії. Це свідчить про високу концентрацію капіталу у страховому секторі саме в цих державах, що мають стабільну фінансову систему, розвинену правову базу та високий рівень страхової культури населення.

Найбільшу частку страхового ринку займає німецька компанія Allianz SE, із загальним обсягом страхових премій у розмірі 160 млрд доларів США, що підтверджує провідні позиції Німеччини у сфері фінансових послуг на глобальному рівні. Високі показники також демонструють французька AXA Group (135 млрд дол.) та китайська Ping An Insurance (125 млрд дол.), що є показником активного розвитку страхового ринку Азії, зокрема Китаю.

Особливо варто відзначити значну присутність на ринку страхових компаній зі США – UnitedHealth Group, Berkshire Hathaway (GEICO) та MetLife Inc.. Ці компанії не лише забезпечують широкий спектр послуг (медичне страхування, страхування життя, автострахування), а й активно впливають на загальну структуру страхового сектора в Північній Америці. При цьому UnitedHealth Group, яка спеціалізується на медичному страхуванні, демонструє зростання на тлі підвищеного попиту на послуги охорони здоров'я.

Серед європейських гравців, окрім Allianz і AXA, також вирізняються Zurich Insurance Group (Швейцарія) та Generali Group (Італія), що свідчить про стійкі позиції європейського ринку страхування, орієнтованого як на фізичних, так і на корпоративних клієнтів.

Японська компанія Nippon Life Insurance з обсягом премій у 72 млрд доларів США свідчить про збереження традиційно високого рівня розвитку страхування життя в Японії, що є однією з провідних особливостей цього регіону.

Таким чином, аналіз таблиці 1.3 підтверджує, що глобальний страховий ринок зосереджений у країнах з високим рівнем економічного розвитку, де домінують універсальні страхові компанії з диверсифікованими видами послуг.

Зростання обсягів страхових премій у провідних гравців ринку свідчить про стабільний попит на страхові послуги, посилення їхньої ролі у фінансових системах країн та активне впровадження інноваційних рішень у сфері страхування.

Отже, глобальний страховий ринок, є високорозвиненим, прибутковим осередком страхової та фінансової діяльності на якому займають передові місця країни, які представляють найкращі системи страхування, страхові продукти та інноваційні технології у галузі страхування, зокрема компанії які базуються на страхуванні життя та здоров'я мають стійкий інвестиційний потенціал та вважаються джерелом розвитку економіки. Не дивлячись на те, що у порівнянні з іншими країнами наша країна значно відстає, ринок страхування України переймаючи досвід високорозвинених країн з урахуванням сучасних тенденцій має всі шанси стати з часом новим світовим лідером у галузі страхування.

Страховий сектор у багатьох розвинених країнах успішно демонструє високу адаптивність до нових технологічних викликів, таких як цифровізація, впровадження штучного інтелекту та нові види страхових продуктів, спрямовані на зниження ризиків у сучасному бізнес-середовищі. Вивчення й аналіз цих практик може сприяти розвитку страхового ринку України, підвищуючи його конкурентоспроможність та надійність.

Зарубіжний досвід показує, що успішний розвиток страхових послуг значною мірою залежить від державного регулювання, інноваційних технологій та фінансової стабільності страхових компаній. Зокрема, цифрові платформи та InsurTech-стартапи, які розвиваються на Заході, забезпечують кращу взаємодію зі споживачами та зменшують витрати на обслуговування. Це дозволяє страхувальникам оперативніше реагувати на потреби ринку та підвищувати рівень довіри клієнтів до страхових послуг [20, с. 88].

Аналіз провідних практик страхових послуг зарубіжних країн представлено в табл. 1.4.

Таб. 1.4 – Порівняльна характеристика страхового ринку зарубіжних країн

Країна	Структура ринку	Інновації	Регулювання
США	Приватний ринок, великий спектр страхових послуг	Лідер у використанні великих даних, ІІІ, блокчейн та InsurTech	Державна регуляція на рівні штатів (NAIC)
Великобританія	Приватний ринок, орієнтований на страхуванні життя та загальне страхування	Активне використання великих даних, цифрових платформ для укладення договорів, онлайн-оцінка ризиків	Пруденційний нагляд через The Financial Conduct Authority
Китай	Найшвидше зростаючий ринок, фокус на страхуванні життя	Велике використання мобільних платформ, InsurTech, ІІІ	Контроль через CBIRC, підтримка прозорості
Японія	Приватний ринок, орієнтований на страхуванні життя, автомобільне, медичне, особисте страхування	Велике використання мобільних платформ, IBM Watson Explorer, Lapetus	Моніторинг через Financial Services Agency
Франція	Структурований ринок, великий вплив страхування життя	Активне використання цифрових каналів, прозорість	Контроль через ACPR, регулювання стандартів
Німеччина	Стабільний ринок, акцент на страхуванні життя та майна	Цифрові платформи для укладення договорів, онлайн-оцінка ризиків, великі дані BigData	Федеральний нагляд через BaFin

Джерело: розроблено автором на основі [31,32,34,35,31,37]

Дані табл. 1.4 демонструють, що страхові ринки зарубіжних країн, таких як США, Німеччина, Франція та Китай, мають багато спільного, зокрема впровадження цифрових технологій для підвищення ефективності обслуговування клієнтів і оптимізації процесів. Проте кожен ринок має свої особливості. США є лідером у впровадженні InsurTech і використанні великих даних та штучного інтелекту, тоді як у Німеччині та Франції більше уваги приділяється регуляторній прозорості та стабільності ринку. Китай, з іншого боку, показує швидке зростання та розвиток цифрових платформ, особливо в мобільному сегменті. Загалом, всі країни активно інтегрують інноваційні технології в страхування, але при цьому їхні підходи до регулювання і впровадження інновацій відрізняються залежно від місцевих умов і ринкових вимог.

Як видно з табл. 1.4, у зарубіжних країнах впровадження інноваційних технологій у страхову сферу здійснюється значно ширше. Страхові компанії активно застосовують цифрові рішення та штучний інтелект для автоматизації процесів андеррайтингу, управління ризиками та обслуговування клієнтів. Це дозволяє підвищувати ефективність операцій, знижувати витрати та забезпечувати клієнтів високоякісними послугами. Підвищення прозорості та безпеки операцій у страховій галузі, а також зниження операційних витрат і підвищення довіри до страхових продуктів забезпечує і широке використання блокчейн-технологій [2, с. 67].

В США немає єдиного органу державної влади на федеральному рівні, який би визначав правила, вимоги та здійснював пряме чи опосередковане регулювання страхового ринку та діяльності суб'єктів страхування. Однак такий орган існує в кожному штаті та розробляє відповідні вимоги для кожного штату, враховуючи специфіку економічного та соціального середовища.

Через те, що в США не створено такого органу на федеральному рівні, функцію з координації та часткової уніфікації регуляторних вимог, що висуваються органами в сфері контролю та нагляду за страховою діяльністю на рівні кожного штату, взяла на себе Національна асоціація страхових комісарів (NAIC). Засобами NAIC встановлюються стандарти та вимоги до страхової діяльності на основі аналізу відповідного досвіду по всій країні та визначення найкращих моделей регулювання страхової діяльності на практиці. Така мережа не може вважатися повноцінним заміником державного регулятора, але ті правила, які вона визначає, та той рівень координації і узгодження процедур між відповідними регуляторами штатів забезпечують ефективне функціонування страхового ринку в США [32].

Активне залучення недержавних організацій до процесу державного регулювання страхової діяльності можна спостерігати і у Великобританії. Провідне місце в системі державного регулювання страхової діяльності в цій країні займає The Financial Conduct Authority (FCA). Це спеціальний уповноважений орган, який

є єдиним регулятором діяльності страхового ринку у Великобританії та здійснює пруденційний нагляд у цій сфері.

При цьому основними місіями FCA визначаються такі:

- захист споживачів через забезпечення належного рівня моніторингу діяльності суб'єктів страхового ринку;
- захист самого ринку страхових послуг;
- захист конкуренції на ринку страхових послуг шляхом забезпечення усіма суб'єктами страхової діяльності дотримання правил конкуренції в інтересах споживачів [31].

Фактично FCA відповідає не лише за регулювання самої діяльності суб'єктів страхового ринку, а й більшою мірою стежить за дотриманням конкурентних правил існування цього ринку. Така постановка питання і в такий спосіб сформульована місія суттєво підвищують ефективність державної політики в сфері страхування. Варто додати, що FCA не є урядовою організацією, але разом з тим діє на виконання вимог Закону про фінансові послуги та ринки та здійснює ліцензування діяльності страховиків, видачу дозволів на проведення окремих страхових дій, а також вживає заходи контролю щодо суб'єктів, що порушують правила, встановлені для страховиків.

Регулювання страхової діяльності в Японії залежить від суб'єкта страхування, але при цьому здійснюється на загальнодержавному рівні. Так, діяльність усіх страхувальників, незалежно від форми власності, відбувається в межах і процедурах, визначених єдиним законодавством. При цьому, на відміну від приватних і державних страхових компаній, чия діяльність, як правило, поширюється на всю країну та здійснюється і на міжнародному рівні, діяльність кооперативних страховиків (які приймають обмежене коло учасників) регулюється здебільшого внутрішніми розпорядчими актами.

В Японії органом державної влади, що здійснює регулювання страхової діяльності, є Financial Services Agency, яке напряму підпорядковане Міністерству фінансів Японії та впроваджує політику фінансового моніторингу сектору страхових послуг. Основний зміст діяльності Financial Services Agency

розкривається через систему контрольних, моніторингових функцій, а також повноважень у сфері отримання інформації від суб'єктів страхового сектору засобами зворотного зв'язку з метою покращення системи державного регулювання страхової діяльності. Особливістю японської моделі є наявність зворотного зв'язку між суб'єктами державного регулювання та суб'єктами ринку страхових послуг, які на собі відчують регулюючий вплив і здатні об'єктивно оцінювати ступінь його імперативності, а також виявляти можливий потенціал для змінити чи інших інструментів державного регулювання [33].

Система державного регулювання страхової діяльності в Німеччині має два рівні: федеральний, що представлений Federal Financial Supervisory Authority (BaFIN), і рівень земель. На рівні кожної окремої федеральної землі діє власний, непідпорядкований BaFIN, орган страхового нагляду. Утримання таких органів, створених на рівні кожної федеральної землі, відбувається коштом відрахувань із частини страхових премій. Органи страхового нагляду сприяють страховикам або їх асоціаціям в отриманні певних фінансових гарантій або фінансового стимулювання як від федерального уряду, так і від федеральних банків, виступаючи своєрідними гарантами добропорядності діяльності страховиків [37].

BaFIN є основним наглядовим органом, який є напряму підпорядкованим та підзвітним німецькому федеральному уряду. BaFIN здійснює контроль та нагляд за всіма сферами фінансової діяльності в Німеччині. Через свої спеціальні представництва BaFIN регулює фінансовий сектор і в суб'єктах федерації, але регулюючий вплив втілюється виключно у функції нагляду та моніторингу [37]. Що ж до розроблення нормативно-правових засад функціонування страхового сектору та регламентації здійснення окремих процедур на цьому ринку, то тут заслуговує на увагу розподіл сфер відповідальності між федеральним законодавцем та законодавцями федеральних земель. Зокрема, на рівні федерації розробляються основні засади здійснення страхової діяльності, але кожен суб'єкт федерації має право запроваджувати в межах встановлених правил і рамок функціонування страхового сектору власні вимоги та особливості для діяльності конкретних його суб'єктів.

Центральним же органом державного регулювання за страховою діяльністю у Франції є L'Autorité de contrôle prudentiel et de résolution (ACPR), який є органом, що напряду підпорядкований Міністру економіки та фінансів Франції, а керівництво призначається ним на строк 5 років. Фактично, це єдиний в своєму роді контролюючий орган за діяльністю страхового сектору, голова якого обирається строково. Основне призначення ACPR полягає в здійсненні пруденційного нагляду за діяльністю страховиків. Він також наділяється низкою дозвільних функцій із метою забезпечення прозорості функціонування страхового ринку [35]. При цьому страхові комісари лише координують свою діяльність із ACPR, але не підпорядковуються цьому органу.

Страховий ринок в Китаї регулюється Китайською комісією з регулювання страхування (CIRC). Це орган Китаю, уповноважений Державною радою регулювати ринки страхових продуктів і підтримувати законну та стабільну діяльність страхової галузі. Основними його завданнями є проведення ліцензування та нагляду за діяльністю страхових компаній, розробка регуляторної політики в страховій сфері. CIRC забезпечує дотримання законодавства та нормативних вимог страховими компаніями, захищаючи інтереси клієнтів та забезпечуючи фінансову стабільність ринку [34].

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ

2.1 Законодавчі та нормативні акти, що регулюють страхову діяльність

Розвиток страхового ринку в Україні від самого початку був нерозривно пов'язаний із процесами інституціоналізації, правової стабілізації та інтеграції в європейський економічний простір. На відміну від інших сегментів фінансової системи, страхування вимагає не лише фіскального або адміністративного контролю, а і тонкої правової інженерії, яка охоплює договірні, споживчі, корпоративні та наглядові аспекти діяльності страхових компаній. Це обумовлює необхідність комплексного нормативного поля, яке водночас гарантує як свободу ринкової діяльності, так і достатній рівень державної присутності.

Законодавча архітектура регулювання страхового ринку в Україні формувалася впродовж останніх трьох десятиліть і донині залишається динамічною. Центральним правовим актом є Закон України «Про страхування», чинна редакція якого – № 1909-IX від 18 листопада 2021 року – замінила попередню редакцію від 1996 року та заклала принципово нові підходи до структури ринку, механізмів нагляду і вимог до страховиків [39]. Закон ґрунтується на найкращих практиках Європейського Союзу, насамперед на Директиві Solvency II, що дозволяє забезпечити прозорість та фінансову стійкість страховиків.

У новій редакції закону особлива увага приділена питанням ліцензування. Якщо раніше доступ до ринку страхових послуг здійснювався за декларативною процедурою, то тепер встановлено чіткі фінансові, кадрові та управлінські вимоги до претендентів на ведення страхового бізнесу. Зокрема, обов'язковою стала вимога про мінімальний розмір статутного капіталу, наявність професійного

керівництва з відповідним досвідом, створення системи внутрішнього контролю та подання бізнес-плану, що охоплює щонайменше три роки прогнозування [40, с. 5].

Порівняльний аналіз ключових вимог до страховиків у різних нормативних редакціях свідчить про послідовний рух у напрямі підвищення вхідного бар'єру на ринок. Це відображено в табл. нижче:

Таблиця 2.1 – Еволюція нормативних вимог до страховиків в Україні (2005–2024)

Показник	2005 рік	2010 рік	2016 рік	2024 рік
Мінімальний статутний капітал	1 млн грн	5 млн грн	8 млн грн	16–32 млн грн
Вимога до форми власності	будь-яка	будь-яка	АТ або ТОВ	лише АТ
Вимоги до топменеджменту	відсутні	мінімальні	базові	досвід + освіта
Внутрішній контроль	необов'язковий	необов'язковий	рекомендовано	обов'язковий

Джерело: розроблено автором на основі [41].

Таке ускладнення вимог має подвійний ефект: з одного боку, воно підвищує надійність ринку, з іншого – обмежує вхід нових, зокрема малих гравців. Проте в умовах воєнного часу особливо актуальною стала необхідність збереження платоспроможності вже існуючих страховиків. Тому поряд із жорсткістю нормативів діє низка механізмів підтримки, зокрема відтермінування окремих вимог, адаптація нормативів до умов воєнної економіки, а також консультаційна підтримка з боку Національного банку України як головного регулятора.

Після реформи фінансового сектору, розпочатої в 2020 році, саме Національний банк України виконує функції регулювання та нагляду за страховим ринком. Така централізація відповідає рекомендаціям Міжнародного валютного фонду та Світового банку, які у своїх звітах неодноразово наголошували на доцільності передання повноважень єдиному регулятору [42, с.11].

У 2021–2024 роках НБУ видав низку нормативно-правових актів, що деталізують технічні аспекти функціонування страхового ринку. Зокрема, ключовими є:

1. Постанова Правління НБУ № 71 від 21 червня 2024 року «Про затвердження Положення про визначення методики оцінки активів і зобов’язань для цілей розрахунку регулятивного капіталу страховика»;

2. Постанова Правління НБУ № 174 від 20 грудня 2023 року «Про затвердження Положення про розкриття інформації про страховика та страховий продукт, розміщення інформаційного документа про стандартний страховий продукт на вебсайтах страховиків та страхових посередників».

Ці документи створюють сучасне нормативне підґрунтя для ефективного функціонування страхового ринку, сприяють прозорості, підзвітності та підвищенню захисту споживачів страхових послуг.

Особливу роль у нормативному полі відіграє впровадження концепції ризик-орієнтованого нагляду. Цей підхід дозволяє регулятору не тільки відслідковувати фінансові показники компаній, а й оцінювати якість управлінських рішень, внутрішніх систем контролю, аудиту та ризик-менеджменту. Така модель широко застосовується в країнах ЄС і з 2023 року офіційно вбудована в практики НБУ [43, с. 4].

Правове поле, в якому функціонує страховий ринок, є багаторівневим. Окрім базового законодавства, що встановлює загальні правила гри, діє широке коло підзаконних актів – положень, інструкцій, методичних рекомендацій, які регламентують щоденну операційну діяльність страховиків. Ці документи деталізують порядок ведення бухгалтерського обліку, формування страхових резервів, оцінки активів, звітності за МСФЗ, а також правила взаємодії з клієнтами.

Зокрема, Національний банк України у червні 2024 року затвердив Положення про методику оцінки активів і зобов’язань страховика (Постанова НБУ № 71), в якому визначено правила розрахунку показників, що впливають на регулятивний капітал. Це дозволяє об’єктивно оцінювати фінансову

спроможність страховиків у реальному часі, включаючи їхні зобов'язання перед клієнтами та кредиторами [40]. Упровадження такого документа відповідає принципам, закладеним у Insurance Core Principles (ICP), ухвалених Міжнародною асоціацією наглядачів за страхуванням (IAIS), і є частиною імплементації глобальних стандартів нагляду [44, с. 6].

Варто відзначити, що українське законодавство передбачає особливий порядок регулювання обов'язкових видів страхування. Після реформи фінансового сектору, розпочатої в 2020 році, саме Національний банк України виконує функції регулювання та нагляду за страховим ринком. Така централізація відповідає рекомендаціям Міжнародного валютного фонду та Світового банку, які у своїх звітах неодноразово наголошували на доцільності передання повноважень єдиному регулятору [45, с. 11]. У 2021–2024 роках Національний банк видав низку нормативно-правових актів, що деталізують технічні аспекти функціонування страхового ринку. Зокрема, варто відзначити Постанову Правління НБУ № 194 від 27 грудня 2023 року «Про затвердження Положення про вимоги до системи управління страховика», яка визначає базові принципи побудови системи корпоративного управління, внутрішнього контролю, системи управління ризиками, комплаєнсу та внутрішнього аудиту. Крім того, важливим кроком стало ухвалення Постанови НБУ № 198 від 2 вересня 2022 року «Про затвердження Положення про здійснення Національним банком України нагляду за додержанням об'єктами нагляду законодавства України про захист прав споживачів фінансових послуг». Цей документ регламентує процедури розгляду скарг клієнтів, вимоги до інформування споживачів, а також механізми реагування у випадку порушення прав страхувальників. Зазначені акти формують основу нової регуляторної парадигми, яка поєднує жорсткий нагляд за платоспроможністю страховиків із сучасними підходами до захисту прав споживачів фінансових послуг.

Розширення обсягу обов'язкових видів страхування, зокрема у воєнний період, стало об'єктом пильної уваги законодавця. З одного боку, така політика розширює фінансову основу солідарної підтримки громадян у разі настання

страхового випадку. З іншого – породжує ризики штучного зростання вартості послуг і тінізації ринку. Водночас відсутність належного контролю за якістю договорів обов’язкового страхування і виплатами залишає клієнта в уразливому становищі. Саме тому в нормативно-правових документах останніх років з’явилися жорсткі вимоги до розміру страхових резервів і до регулярності актуарних оцінок [46, с. 7].

Досягнення збалансованості між інтересами держави, страховиків і страхувальників можливе лише за умови ефективного нормативного забезпечення процедурного боку страхування. Наприклад, у 2022–2023 роках НБУ запровадив єдину електронну звітність для всіх небанківських фінансових установ, включаючи страхові компанії, що значно підвищило прозорість ринку. Ця реформа передбачає обов’язкове подання звітності у цифровій формі через спеціалізований портал, що дозволяє не лише зменшити вплив людського чинника, але й унеможливити приховування або спотворення показників [41, с. 8].

Ключовою характеристикою сучасної законодавчої системи в галузі страхування є її адаптивність. Попри численні виклики — збройну агресію, інфляцію, втрату активів, скорочення платоспроможного попиту — система не лише не втратила контроль, а навпаки, продемонструвала здатність швидко адаптувати нормативне поле до нових реалій. Зокрема, у 2023 році було спрощено вимоги до надання послуг у зонах бойових дій, дозволено укладання електронних договорів страхування без підпису з обох сторін, а також дозволено страхування за допомогою мобільних додатків, що має особливе значення в умовах воєнної мобільності. Зростання нормативної складності супроводжується активною імплементацією міжнародних стандартів, зокрема тих, які напрацьовані в межах Міжнародної асоціації наглядових органів за страхуванням (IAIS), Європейської комісії, Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD). Україна, відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС, взяла на себе зобов’язання гармонізувати законодавство у сфері фінансових послуг, що включає адаптацію до ключових директив — насамперед Solvency II. Ця система базується на трьох рівнях:

кількісних вимогах до платоспроможності, якісному управлінні та звітності, а також наглядових інструментах [47, с. 5].

Положення Solvency II передбачають, що страховики повинні не лише мати достатній капітал, але й ефективні системи ризик-менеджменту, включаючи стрес-тестування, оцінку внутрішнього капіталу та регулярні актуарні звіти. У 2022–2024 роках в Україні було прийнято низку нормативів, що відповідають цим вимогам: обов’язковий аудит ризиків, посилення ролі наглядових рад у внутрішньому контролі, підвищення кваліфікаційних вимог до актуаріїв та інше [48, с. 4].

Після реформи фінансового сектору, розпочатої у 2020 році, Національний банк України (НБУ) виконує функції регулювання та нагляду за страховим ринком. Цей підхід відповідає рекомендаціям Міжнародного валютного фонду та Світового банку, які неодноразово наголошували на доцільності централізації функцій регулятора [46, с. 11].

У 2021–2024 роках НБУ видав низку постанов, що деталізують технічні аспекти страхування, зокрема:

- Постанова № 123 від 25 листопада 2021 року «Про затвердження Положення про розкриття інформації страховиками»;
- Постанова № 194 від 27 грудня 2023 року «Про затвердження Положення про вимоги до системи управління страховика».

Ключовою характеристикою сучасної законодавчої системи в галузі страхування є її адаптивність. Попри численні виклики — збройну агресію, інфляцію, втрату активів, скорочення платоспроможного попиту — система не лише не втратила контроль, а навпаки, продемонструвала здатність швидко адаптувати нормативне поле до нових реалій. Зокрема, у 2023 році було спрощено вимоги до надання послуг у зонах бойових дій, дозволено укладання електронних договорів страхування без підпису з обох сторін, а також дозволено страхування за допомогою мобільних додатків, що має особливе значення в умовах воєнної мобільності [47, с. 3].

Національний банк України як регулятор системно бере участь у міжнародних консультаціях, зокрема через членство у Міжнародній асоціації органів нагляду за страховою діяльністю (IAIS) і співпрацю з Європейським органом з нагляду за страховою та пенсійною діяльністю (EIOPA). Наприклад, у червні 2022 року EIOPA підтримала консультаційний документ IAIS щодо критеріїв порівнянності методів агрегування та стандарту капіталу для страхування (ICS), що є важливим кроком у напрямку глобальної фінансової стабільності та захисту страхувальників. Це сприяє адаптації вітчизняного регулювання до практик ризикоорієнтованого нагляду та цифровізації нагляду (RegTech). Як наслідок, український страховий ринок у 2023–2024 роках демонструє зростання довіри з боку міжнародних партнерів і інвесторів, попри складні економічні умови [49, с. 2].

Водночас аналіз ефективності чинної законодавчої бази вказує і на низку викликів. Серед них – надмірна регуляторна фрагментація, що призводить до дублювання норм у підзаконних актах, складність процедур для нових гравців, недостатній рівень захисту клієнтів при врегулюванні суперечок. Наприклад, досі не створено незалежного органу фінансової омбудсменії, хоча це передбачено рекомендаціями OECD [50, с. 7].

Також у нормативно-правових актах наявна певна інерція мислення: хоча формально Україна переходить на стандарти Solvency II, у підходах до звітності й оцінки ризиків часто зберігаються елементи адміністративного контролю, притаманного попереднім періодам. Саме тому особливої ваги набуває навчання управлінського персоналу страхових компаній та забезпечення їхньої інституційної незалежності.

У перспективі держава має зосередитися на створенні єдиного електронного середовища нагляду, автоматизації процесів ліцензування та моніторингу, забезпеченні прозорого механізму обігу страхової інформації, доступної як для регулятора, так і для страхувальників. Перші кроки вже зроблено: у 2024 році впроваджено нову систему електронної звітності у форматі XBRL, яка дозволяє значно прискорити обробку даних та зменшити ризики маніпуляцій [51, с. 5].

Усі ці кроки свідчать, що нормативно-правова система страхового ринку в Україні поступово наближається до моделей ЄС, зберігаючи при цьому специфіку національного контексту. Законодавство трансформується з інструменту контролю у систему підтримки прозорості та конкурентної ринкової структури. В умовах війни, глибокої економічної турбулентності та недовіри до фінансових інституцій саме законодавча чіткість і прозорість є базовими передумовами відновлення довіри та подальшого розвитку ринку.

2.2 Роль держави у регулюванні страхового ринку

Держава виступає системотворчим суб'єктом страхового ринку, оскільки саме вона створює правові, інституційні та організаційні умови, в яких відбувається функціонування страхової галузі. Умовно цей вплив можна поділити на два рівні: формальний – через законодавство, нормативні акти та регуляторну діяльність, і неформальний – через державну політику, податкові стимули, державні програми страхування та участь у міжнародному співробітництві. Цей багаторівневий вплив має забезпечити не лише економічну ефективність галузі, а й виконання нею соціальних функцій: захисту громадян, бізнесу, держави від непередбачуваних фінансових втрат.

У сучасній моделі державного втручання в страхування центральна роль належить регулятору – в Україні з 2020 року цю функцію виконує Національний банк України, який перебрав повноваження Нацкомфінпослуг. Відповідно до законодавства, НБУ здійснює ліцензування, нагляд, контроль за фінансовою звітністю, розробляє нормативно-правові акти, а також має повноваження щодо застосування санкцій до порушників. Таке поєднання функцій дає змогу реалізовувати ризик-орієнтований нагляд, який у сучасній теорії регулювання розглядається як найбільш ефективний інструмент стабілізації фінансових ринків [52, с. 6].

Проте функції держави не вичерпуються наглядом. Однією з ключових є захист прав страхувальників, особливо в умовах, коли клієнт не має інформаційної симетрії щодо умов договору, фінансової стійкості страховика чи процедур врегулювання страхових випадків. Держава виконує цю роль через встановлення стандартів інформаційного розкриття, обов'язковість інформування про умови договору, створення гарячих ліній, платформ подання скарг, а також через пряме реагування на випадки недобросовісної поведінки страховиків. За даними НБУ, у 2023 році через електронну систему звернень було розглянуто понад 4200 скарг споживачів страхових послуг, із яких 37% визнані обґрунтованими [49]. Треба аналітику, порівняння з минулими роками та обґрунтування

Окрім реагування на скарги споживачів, держава відіграє важливу роль у забезпеченні загальної стабільності та розвитку страхового ринку, зокрема через постійний моніторинг його фінансових показників. Дані Національного банку України свідчать про те, що упродовж останніх трьох років спостерігаються важливі структурні зрушення у галузі. Це підтверджує необхідність активного регуляторного впливу з боку держави для забезпечення платоспроможності учасників ринку, прозорості діяльності страховиків та збереження довіри населення.

Для ілюстрації тенденцій розвитку страхового ринку України наведено порівняльну табл. 2.3 ключових показників за 2021–2023 роки.

Таблиця 2.3 – Основні показники функціонування страхового ринку України у 2021–2023 рр.

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Кількість страхових компаній	155	142	129
Активи страхових компаній, млрд грн	64,8	65,6	68,0
Обсяг страхових премій, млрд грн	49,4	38,9	45,5
Обсяг страхових виплат, млрд грн	14,7	12,8	15,2
Рентабельність капіталу (ROE), %	12	9	10
Кількість компаній, що порушують нормативи	7	13	5

Джерело: розроблено автором на основі [43]

Аналіз динаміки показників демонструє зменшення кількості страхових компаній: з 155 у 2021 році до 129 у 2023 році, що може свідчити про консолідацію ринку та посилення регуляторного впливу. При цьому загальний обсяг активів продовжує зростати, що вказує на зміцнення фінансової стійкості тих компаній, які залишилися на ринку. Після падіння страхових премій у 2022 році через наслідки повномасштабної війни, у 2023 році зафіксовано їх відновлення майже до довоєнного рівня — 45,5 млрд грн. Аналогічно зросли і страхові виплати, що свідчить як про активізацію страхових випадків, так і про покращення процедур врегулювання збитків.

Варто також підкреслити позитивну динаміку у сфері регуляторного контролю: у 2022 році порушення нормативів допускали 13 компаній, тоді як у 2023 році їхня кількість скоротилась до 5. Це є свідченням посилення нагляду та зростання дисципліни учасників ринку. Таким чином, державна політика, спрямована на прозорість і стабільність страхового сектору, приносить відчутні результати, незважаючи на надзвичайно складні макроекономічні умови.

Особливу роль у сучасних умовах виконує держава як гарант соціальної компенсації у випадках неплатоспроможності ринку. Йдеться, зокрема, про участь держави у створенні фінансових фондів гарантування (аналогічних до Фонду гарантування вкладів для банків), які у страховій сфері реалізуються через Моторне (транспортне) страхове бюро України. Воно виконує функцію фінансового буфера при настанні страхових випадків, пов'язаних з ОСЦПВ, якщо компанія-страховик виявляється неплатоспроможною [39].

На додаток до прямого регулювання, держава активно формує інституційне середовище, в межах якого діє страховий ринок. Зокрема, до її компетенції належать такі елементи, як:

- встановлення правил аудиту та сертифікації актуаріїв;
- затвердження методик розрахунку резервів і платежів;
- допуск до ринку перестраховиків і зовнішніх партнерів;
- контроль за трансформацією договорів у випадку банкрутства компаній.

Для візуалізації логіки державного впливу на ринок страхування подано схему:

Рис. 2.2 – Сфери впливу держави на страховий ринок України

Джерело: розроблено автором на основі [39]

У процесі трансформації функцій держави в страховій сфері спостерігається чіткий перехід від адміністративного контролю до моделі партнерства. У цій моделі держава не лише здійснює контроль, а й надає консультації, підтримує та стимулює розвиток інновацій. Зокрема, Національний банк України (НБУ) запровадив регуляторну "пісочницю" (sandbox) для підтримки FinTech-компаній, включаючи InsurTech-сектор. Цей підхід дозволяє інноваційним компаніям тестувати свої продукти в контрольованому середовищі перед повним виходом на ринок.

У процесі трансформації функцій держави в страховій сфері спостерігається чіткий перехід від адміністративного контролю до моделі партнерства. У цій моделі держава не лише здійснює контроль, а й надає консультації, підтримує та стимулює розвиток інновацій. Зокрема, Національний банк України (НБУ) запровадив регуляторну "пісочницю" (sandbox) для підтримки FinTech-компаній, включаючи InsurTech-сектор. Цей підхід дозволяє інноваційним компаніям тестувати свої продукти в контрольованому середовищі перед повним виходом на

ринок. Хоча точні дані щодо кількості InsurTech-компаній, які отримали ліцензії через цю "пісочницю", наразі відсутні у відкритому доступі, відомо, що НБУ активно працює над створенням сприятливих умов для розвитку інновацій у фінансовому секторі. Це включає спрощення процедур ліцензування та впровадження електронного документообігу. На підтримку цього курсу було запроваджено прискорену процедуру визнання ліцензій страхових компаній з країн ЄС, що є важливою умовою гармонізації з європейським простором [52, с. 3].

Одним із дієвих інструментів участі держави у регулюванні страхового ринку є її участь у міжнародних структурах, зокрема в OECD та IAIS, що дає змогу формувати політику відповідно до найкращих світових стандартів. Так, з 2021 року Україна активно працює над впровадженням Insurance Core Principles, які визнані основою ефективного нагляду за страховим ринком у глобальному масштабі. Їх реалізація в українському правовому полі полягає у поступовому переході від декларативних форм до процедурного та процесного підходу в нагляді, де кожен етап – від видачі ліцензії до ліквідації компанії – має бути чітко описаний, цифровізований і контрольований [52, с. 5].

Окремо слід підкреслити участь держави в стимулюванні спеціалізованих сегментів страхування, зокрема аграрного, медичного та військового. Після початку повномасштабної війни у 2022 році держава була змушена фактично перезапустити цілі напрями, які раніше залишалися на периферії уваги. Було запроваджено державні гарантії на страхування сільськогосподарських культур від військових ризиків, а також розроблено механізми компенсації страхових внесків для виробників, які працюють у зонах підвищеної небезпеки [51].

Окремо слід підкреслити участь держави в стимулюванні спеціалізованих сегментів страхування, зокрема аграрного, медичного та військового. Після початку повномасштабної війни у 2022 році держава була змушена фактично перезапустити цілі напрями, які раніше залишалися на периферії уваги. Зокрема, було запроваджено державні гарантії на страхування сільськогосподарських культур від військових ризиків, а також розроблено механізми компенсації

страхових внесків для виробників, які працюють у зонах підвищеної небезпеки. Ці заходи спрямовані на забезпечення фінансової стабільності аграрного сектору в умовах воєнного стану. У сфері військового страхування держава також вжила заходів для забезпечення захисту військовослужбовців. Зокрема, було створено Державну агенцію зі страхування воєнних ризиків, яка надає страхові послуги військовим та їхнім родинам. Це дозволяє забезпечити фінансову підтримку у разі настання страхових випадків, пов'язаних з військовими діями. Крім цього, держава забезпечує податкове регулювання, яке покликане стимулювати як страховиків, так і страхувальників. Так, відповідно до Податкового кодексу України, внески на страхування життя, пенсійне страхування, медичне страхування можуть бути включені до податкового кредиту фізичних осіб, що прямо стимулює розвиток довгострокових продуктів [39].

Для систематизації функцій держави у регулюванні страхового ринку представлено Табл.2.2.

Таблиця 2.2 – Основні напрями державного впливу на страховий ринок України

Напрямок впливу	Конкретні механізми реалізації	Приклад/джерело
Нормативно-правове регулювання	Закони, підзаконні акти, постанови НБУ	Закон № 1909-IX, Постанова НБУ № 71
Регуляторний нагляд	Ліцензування, моніторинг, аудит, санкції	Діяльність НБУ [НБУ, с. 3]
Соціальна компенсація	МТСБУ, державні гарантії виплат	Закон про ОСЦПВ [Закон № 1961-IX, с. 5]
Захист споживача	Гарячі лінії, платформи скарг, інформування	Електронна система звернень [НБУ, с. 7]
Податкове стимулювання	Податкові пільги для страхувальників	Податковий кодекс України Продовження
Інновації та цифровізація	Sandbox, електронне ліцензування, RegTech	Пілотний проект НБУ [Lexology, с. 4]
Інтеграція до світових систем	Впровадження ICP, участь у IAIS, OECD	IAIS Insurance Core Principles [IAIS]

Джерело: розроблено автором на основі [39,40,52]

У другій половині 2020-х років вектор державної політики у сфері страхування чітко орієнтовано на стратегічну трансформацію регулятора – від наглядового органу до партнера ринку. Це передбачає впровадження ефективної системи саморегулювання, в якій професійні об'єднання, як-от Ліга страхових організацій України, отримують розширені повноваження щодо сертифікації, розробки етичних стандартів, представлення інтересів галузі в діалозі з державними структурами.

У другій половині 2020-х років державна політика у сфері страхування набула ознак глибокої трансформації: регулятор поступово відходить від ролі суворого наглядача й дедалі більше виконує функцію партнера ринку. Такий підхід передбачає не лише застосування санкцій до порушників, а й створення умов для розвитку, підтримки інновацій і консультативної взаємодії з учасниками страхового середовища. Особливу увагу приділено формуванню системи саморегулювання, у межах якої провідні професійні об'єднання — зокрема Ліга страхових організацій України — почали відігравати помітно активнішу роль. Їм надано повноваження щодо участі в розробці етичних та професійних стандартів, сертифікації фахівців, а також представництва інтересів ринку у діалозі з державними структурами.

Правові засади цієї зміни закріплено в новій редакції Закону України «Про страхування» № 1909-IX, яка набула чинності з 1 січня 2024 року. Документ не лише оновив вимоги до ліцензування, платоспроможності та корпоративного управління страховиків, а й окреслив умови функціонування саморегулювних організацій на ринку. Уперше передбачено можливість надання окремих контрольних та стандартизуючих повноважень таким об'єднанням, що дозволяє зменшити адміністративне навантаження на державний регулятор та водночас підвищити гнучкість і адаптивність страхового нагляду.

Додатково Національний банк України продовжив розвиток цифрових інструментів та впровадив механізм регуляторної «пісочниці» (sandbox), який дозволяє FinTech та InsurTech-компаніям тестувати нові страхові продукти та технології у спеціально створеному правовому середовищі. Цей підхід уже

успішно використовується у країнах Балтії, Великобританії та Сінгапурі. Участь українських компаній у sandbox-рішеннях перебуває під пильним наглядом НБУ, що дозволяє одночасно з інноваціями дотримуватись належного рівня споживчого захисту.

Усі ці кроки є частиною більш широкої стратегії наближення українського законодавства до міжнародних стандартів, зокрема вимог IAIS (Міжнародної асоціації страхових наглядачів) та директив Європейського Союзу. Україна вже активно співпрацює з OECD, EIOPA та іншими організаціями, що створює базу для гармонізації наглядових практик і зміцнення довіри до українського страхового сектору як всередині країни, так і серед міжнародних інвесторів. Таким чином, державне регулювання дедалі більше набуває рис партнерської взаємодії, що поєднує інституційне оновлення з прагненням до інноваційного та сталого розвитку ринку.

Згідно з оглядом OECD за 2023 рік, одним із найважливіших чинників успіху державного регулювання є довіра до регулятора. Україна у цьому контексті демонструє позитивну динаміку: 54% учасників ринку у 2024 році оцінили діяльність НБУ як “прогресивну” або “професійну” (порівняно з 29% у 2021 році) [51, с. 11].

Незважаючи на позитивні зрушення, державне регулювання страхового ринку в Україні має низку системних проблем, що обмежують ефективність його функціонування. Серед них варто виокремити:

- затримку у впровадженні електронних реєстрів страхових договорів, що унеможливорює оперативний нагляд;
- високий рівень нормативного дублювання, коли однакові вимоги прописані у кількох підзаконних актах;
- відсутність єдиної політики врегулювання конфліктів між страховиком і страхувальником, що призводить до перевантаження судової системи;
- брак системи медіації чи незалежного фінансового омбудсмена, про необхідність якого йшлося ще у звітах Світового банку 2019 року [51, с. 8].

Паралельно з цим має посилюватись інституційна автономія Національного банку, зокрема через створення окремих структур для нагляду за різними сегментами небанківського фінансового сектору: страхування, кредитні спілки, факторинг тощо. Зараз ці функції де-факто зосереджені в єдиному підрозділі, що унеможлиблює глибоку спеціалізацію і призводить до формального підходу в регуляторній практиці [47, с. 6].

Водночас зростає значення міжнародної співпраці у сфері страхового нагляду. У 2023 році Україна вперше пройшла незалежне оцінювання відповідності принципам IAIS, що охоплює понад 26 напрямів нагляду — від корпоративного управління до стрес-тестування. Результати цього оцінювання засвідчили достатній прогрес у питаннях прозорості, але вказали на потребу вдосконалення в частині ризик-менеджменту і сценарного моделювання [52, с. 7].

У контексті адаптації до вимог Solvency II в українському правовому полі варто активізувати зусилля щодо:

- впровадження повної економічної оцінки активів (economic valuation);
- автоматизованого розрахунку SCR та MCR (solvency capital requirement та minimum capital requirement);
- публічного розкриття звітності за вимогами Піляру III Solvency II.

Ці компоненти вже частково інтегровані у постанови НБУ, однак на практиці рівень їх дотримання залишається нерівномірним. Деякі компанії формально демонструють відповідність, але реально не мають внутрішньої інфраструктури для повноцінного аналізу ризиків [46, с. 8].

На завершення варто зазначити, що роль держави у страховому регулюванні не є сталою — вона змінюється залежно від викликів часу, політичного курсу, економічної ситуації та запитів суспільства. У 2020-х роках ця роль стає дедалі гнучкішою, аналітичною і партнерською. Ідея полягає не в тотальному контролі, а в координації зусиль усіх учасників ринку, формуванні спільних стандартів і створенні таких умов, за яких ринок самостійно буде спроможним реагувати на зовнішні та внутрішні кризи.

Таким чином, держава виступає не лише арбітром, але й фасилітатором розвитку інституційної спроможності, фінансової грамотності, регіонального охоплення страхування та міжнародної інтеграції. Це вимагає подальшої модернізації законодавства, кадрового оновлення регулятора, розвитку партнерських механізмів контролю та налагодження постійного зворотного зв'язку між регулятором, ринком і суспільством.

2.3 Міжнародні стандарти та їх вплив на національне законодавство

Інтеграція України у світовий економічний простір та її прагнення до європейських і глобальних інституцій визначили вектор трансформації страхового ринку відповідно до міжнародних стандартів. Особливого значення це набуває у контексті забезпечення прозорості, фінансової стабільності, дотримання прав страхувальників і підвищення інвестиційної привабливості країни. Міжнародні організації, такі як International Association of Insurance Supervisors (IAIS), Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), а також Європейське страхове агентство EIOPA, виступають джерелами формування системних підходів до регулювання, які поступово інтегруються в українське законодавство.

Основним документом у сфері міжнародного регулювання є Insurance Core Principles (ICP), які були розроблені IAIS і сьогодні визнані фундаментом для національних наглядових систем. У 2021 році Україна офіційно взяла курс на імплементацію ICP у національне законодавство. Вони охоплюють 26 напрямів регуляторної політики: від корпоративного управління, управління ризиками, фінансової звітності до ліцензування, санації та ліквідації страховиків [52, с. 3]. Впровадження кожного з принципів є багаторівневим процесом, що включає адаптацію законодавства, розробку підзаконних актів, підготовку інституційної бази та навчання кадрів.

Паралельно з IAIS вагомий вплив на українську регуляторну політику справляє система Solvency II, яка є стандартом для країн Європейського Союзу. Цей документ передбачає комплексну модель оцінювання платоспроможності страховика, що базується на принципі "три рівні":

- Капітальні вимоги (розрахунок SCR і MCR);
- Вимоги до управління ризиками та корпоративного управління;
- Розкриття інформації та прозорість [53, с. 2].

У 2021–2024 роках в Україні було ухвалено нормативно-правові акти, що адаптують положення Solvency II до українських реалій. Наприклад, Постанова НБУ № 71 передбачає обов’язкову оцінку активів та зобов’язань страховика на основі економічної вартості, що відповідає концепції fair value у МСФЗ. Також введено поняття професійного актуарного нагляду і обов’язковість проведення внутрішнього аудиту ризиків [43, с. 5].

Для ілюстрації основних елементів системи Solvency II, які були адаптовані в Україні, подано таблицю:

Таблиця 2.3 – Основні компоненти Solvency II та їх впровадження в Україні

Компонент Solvency II	Суть положення	Відповідність в Україні
SCR/MCR	Розрахунок капіталу на основі ризиків	Введено через Положення НБУ № 71
ORSA (Own Risk & Solvency Ass.)	Власна оцінка ризику та платоспроможності	Частково впроваджено через аудит ризиків
Corporate Governance	Вимоги до складу наглядових рад, незалежності, контролю	Частково інтегровано у Закон № 1909-IX
Disclosure	Публічна звітність, стандарти розкриття інформації	Запроваджено електронну звітність

Джерело: розроблено автором на основі [43, с.5, 52, с.41]

У впровадженні міжнародних стандартів особливо важливо забезпечити послідовність адаптації, оскільки спроби механічного копіювання практик без урахування національного контексту можуть призвести до нормативних колізій. Наприклад, вимоги до розрахунку SCR в ЄС базуються на статистиці та моделях,

які формувались у стабільних фінансових умовах, тоді як українські компанії часто працюють в умовах інфляційної невизначеності, валютних ризиків і воєнної загрози. Тому частина положень потребує модифікації, що й враховано у Постанові НБУ про поступовий перехід до повного обсягу звітності за стандартами Solvency II до 2026 року [46 с. 4].

Окрім впливу міжнародних стандартів IAIS та директив Європейського Союзу, важливою зовнішньою детермінантою розвитку національного законодавства у сфері страхування є співпраця України з Організацією економічного співробітництва та розвитку (OECD). Хоча Україна не є членом цієї організації, вона активно залучена до роботи тематичних комітетів та виконує рекомендації, що стосуються реформування фінансового сектору. Однією з таких ініціатив є участь у проекті «Mapping Ukraine's Financial Markets», який було реалізовано у 2022–2023 роках. У межах цього проекту OECD здійснила глибоку оцінку корпоративного управління, законодавчої бази та прозорості фінансових установ в Україні [51, с. 6].

У звіті зазначено, що реформування страхового ринку, зокрема через передачу функцій нагляду НБУ, є позитивним кроком, однак потребує більш глибокої інституційної стабільності, зокрема створення незалежного механізму захисту прав страхувальників і формування повноцінного ринку перестрахування. У документі також наголошено, що реалізація міжнародних стандартів має відбуватись не лише формально, а з обов'язковим елементом адаптації до українського ринку, особливо в умовах війни та післявоєнного відновлення [51, с. 8].

Вагому роль у нормативному переналаштуванні відіграє і Європейське страхове та пенсійне агентство (EIOPA), з яким Україна з 2021 року активно комунікує в межах асоціаційного діалогу. EIOPA не лише розробляє стандарти Solvency II, а й забезпечує технічну допомогу країнам-партнерам. У звітах агентства неодноразово зазначалося, що Україна демонструє швидку нормативну адаптацію, але відстає у сфері внутрішніх процедур управління ризиками [53, с. 2].

Наочну структуру взаємозв'язків між міжнародними стандартами та адаптацією в національному законодавстві подано нижче:

Рис. 2.3 – Взаємозв'язок міжнародних стандартів страхування з українським законодавством .

Джерело: розроблено автором на основі [43, с. 7; 51, с.5; 52,с.2; 53, с.8.]

У 2023 році Україна отримала офіційну оцінку відповідності ключовим принципам IAIS за допомогою незалежного аналізу технічного комітету. У висновках експертів зазначалося, що Україна успішно реалізує вимоги до публічної звітності, впроваджує системи раннього реагування та процедури контролю на основі ризиків. Разом з тим залишаються питання щодо низького рівня професійної підготовки персоналу страховиків, слабкої інтеграції IT-рішень у страхову звітність та обмеженого доступу до актуарної експертизи [IAIS, с. 7].

Варто наголосити, що адаптація міжнародних стандартів вимагає не лише правового забезпечення, а й структурної перебудови управлінських систем у страховиків. Більшість малих і середніх страхових компаній в Україні не мають внутрішніх підрозділів, відповідальних за стратегічний ризик-менеджмент. У цьому контексті важливим є створення платформи професійного навчання, у тому числі спільно з міжнародними донорами, а також формування реєстру сертифікованих актуаріїв, що відповідає вимогам EIOPA.

Попри помітні успіхи в імплементації міжнародних стандартів, адаптація українського законодавства до принципів IAIS, норм Solvency II та рекомендацій ЕІОРА стикається з рядом об'єктивних і суб'єктивних труднощів. Одним із головних бар'єрів є нестабільність нормативного середовища, що проявляється у частих змінах законів, низькому рівні узгодженості між нормативними актами, а також у відсутності системного підходу до стратегічного планування реформи. Це ускладнює прогнозування ринком своїх дій, знижує мотивацію до інвестицій у цифровізацію та ризик-менеджмент.

Ще однією проблемою є кадрова обмеженість як на рівні регулятора, так і на рівні страхових компаній. Більшість українських страховиків не мають у своєму складі повноцінного комплаєнс-відділу або аналітичної служби, що здатна виконувати складні розрахунки відповідно до моделей Solvency II. Бракує кваліфікованих фахівців з внутрішнього аудиту, стратегічного планування, актуаріїв, які могли б забезпечити належне впровадження стандартів IAIS [IAIS, с. 7].

Механізм зовнішнього аудитування фінансової системи України, зокрема в межах Програми оцінки фінансового сектору (FSAP), є важливим інструментом для виявлення слабких місць у регулюванні через незалежну оцінку національної політики, що забезпечує прозорість і об'єктивність. FSAP, спільно реалізована Міжнародним валютним фондом (МВФ) та Світовим банком, включає комплексну оцінку фінансової стабільності, ефективності нагляду та відповідності міжнародним стандартам.

Україна розпочала впровадження практики зовнішнього аудитування фінансової системи відповідно до стандартів FSAP. Це передбачає проведення всебічного аналізу фінансового сектору, включаючи банківську систему, страхування та інші фінансові інститути, з метою ідентифікації потенційних ризиків та розробки рекомендацій для їхнього усунення. Зокрема, у 2025 році Україна співпрацює з Організацією економічного співробітництва та розвитку (OECD) у рамках проекту з удосконалення фінансових ринків та корпоративного управління для відновлення країни. Цей проект спрямований на підтримку

розвитку ефективних ринків капіталу та фінансових інституцій в Україні, що є критично важливим для мобілізації фінансових ресурсів, необхідних для відновлення та подальшого розвитку країни [51, с. 10].

Однак, незважаючи на всі зазначені проблеми, вплив міжнародних стандартів на трансформацію українського страхового ринку є беззаперечним і системним. Він проявляється не лише у зміні нормативної бази, а й у зміні самого світогляду гравців ринку. Якщо раніше страховики орієнтувалися виключно на дотримання формальних вимог, то нині дедалі більше компаній бачать цінність у впровадженні реального управління ризиками, відкритості у звітності, прозорості бізнес-моделей.

У майбутньому, на думку експертів IAIS і EIOPA, саме ті країни, які адаптують принципи управління відповідно до глобальних практик, отримають доступ до ширшого кола перестрахових ресурсів, інституційних інвесторів і програм технічної допомоги. Україна вже знаходиться в процесі переговорів щодо приєднання до європейської системи інформаційного обміну у сфері страхування, що дозволить підвищити якість регуляторного моніторингу та знизити інформаційні асиметрії між гравцями ринку [52, с. 4].

У підсумку можна стверджувати, що імплементація міжнародних стандартів у сфері страхування не є просто формальністю чи зовнішньою вимогою. Це — необхідність, обумовлена як внутрішніми потребами галузі, так і зовнішніми викликами. Реальна ефективність такої інтеграції залежить не лише від змін у законах, а й від трансформації внутрішньої культури страхового бізнесу, появи нової генерації управлінців, зміцнення інституційної спроможності регулятора та сталого міжнародного партнерства.

2.4 Системи нагляду та контролю в страховій сфері. Проблеми та перспективи розвитку регулювання страхового ринку в Україні

Системи нагляду за страховим ринком — це ключовий елемент державної політики у сфері фінансів, покликаний забезпечити його стабільність,

платоспроможність суб'єктів та захист прав страхувальників. Вона виконує не лише регуляторну, а й профілактичну функцію, запобігаючи надмірному ризику, системним кризам і недоброчесним практикам. У контексті страхування система нагляду має бути не просто засобом контролю, а гнучкою інституцією, що адаптується до ринкових трансформацій і міжнародних зобов'язань.

З 2020 року в Україні функції нагляду офіційно здійснює Національний банк України, що замінив ліквідовану Нацкомфінпослуг. Цей крок відзначено як один із найбільш стратегічних у реформі небанківського фінансового сектору, оскільки він дозволив забезпечити уніфікацію наглядових практик, професіоналізацію кадрового складу та послідовне впровадження ризик-орієнтованого нагляду [43, с. 3].

На відміну від старої моделі, в якій нагляд мав переважно формальний характер і зосереджувався на перевірці звітності, сучасна система базується на концепції *proactive supervision* — попереджувального регулювання, що орієнтоване на оцінку ризиків ще до того, як вони призводять до збитків. Такий підхід запозичено з практик IAIS та EIOPA, де активно використовується *forward-looking supervision* — аналіз тенденцій у діяльності страховиків з огляду на зміни в економіці, демографії, законодавстві [52, с. 4].

Фундаментом системи нагляду є три компоненти:

- ліцензування,
- моніторинг (нагляд),
- реагування (санкції).

У межах кожного з них НБУ застосовує набір інструментів, що описано в Постановах та положеннях. Усе це спрямовано на забезпечення достатньої капіталізації компаній, прозорості структури власності, корпоративного управління та платоспроможності.

Одним із найважливіших досягнень останніх років є впровадження ризик-орієнтованого підходу до моніторингу діяльності страхових компаній. Цей підхід передбачає, що регулятор здійснює нагляд не лише за фактами порушень, а й за їх передумовами. Основою такого підходу є індивідуальна профілюзація

страховиків: компанії діляться за ризиковістю, на основі чого формується частота та глибина перевірок. Наприклад, страховики, що мають високий рівень обґрунтованих скарг від клієнтів, нестабільну фінансову звітність або змінювали структуру власності, автоматично переходять у "зону підвищеного нагляду" [53, с. 3].

Також важливим кроком стало створення електронного кабінету страховика, через який компанії звітують перед регулятором. Це дозволяє:

- мінімізувати паперовий документообіг;
- зменшити суб'єктивізм під час оцінювання звітності;
- отримати оперативний зворотний зв'язок щодо виявлених невідповідностей.

Електронна звітність запроваджена за стандартами XBRL, які широко використовуються в країнах ЄС для забезпечення прозорості фінансової звітності. До 2025 року планується перехід на повну автоматизацію розрахунків резервів, капіталу та ризикових коефіцієнтів [52, с. 2].

Паралельно з реформуванням внутрішніх процедур, Україна активно долучається до глобального наглядового середовища, що сформувалося навколо IAIS, EIOPA та OECD. Участь у цих структурах дозволяє НБУ отримувати методичну допомогу, брати участь у розробці стандартів та порівнювати власні наглядові практики з міжнародними. Зокрема, з 2022 року представники НБУ беруть участь у засіданнях Insurance and Private Pensions Committee (IPPC) при OECD, що є майданчиком для вироблення єдиної політики державного нагляду у сфері страхування в регіоні Центрально-Східної Європи [51, с. 7].

Одним із ключових інструментів, запозичених з міжнародної практики, стало стрес-тестування страхових компаній. Це імітаційна процедура, що дозволяє визначити стійкість компанії до різких змін у макроекономічному середовищі, девальвації, зростання збитковості або втрати основних активів. Уперше в Україні стрес-тестування було проведено НБУ у 2022 році для 22 страхових компаній, що становили понад 70% ринку за обсягами премій. За результатами виявлено, що 6 із них мають критичну залежність від обмеженої

групи перестраховиків і можуть втратити платоспроможність у разі валютного стресу [43, с. 8].

Система нагляду також включає позапланові перевірки, які проводяться у разі надходження обґрунтованих скарг, виявлення різких коливань у фінансовій звітності або змін у структурі власності. Водночас зменшується роль класичних інспекцій, що базуються на фіксованому графіку. Натомість НБУ застосовує діагностичне спостереження, при якому до компанії можуть бути направлені окремі запити з приводу певної проблеми, не проводячи повноцінної перевірки на місці.

Для систематизації форм і механізмів нагляду подано табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Форми та механізми державного нагляду за страховиками в Україні (станом на 2024 р.)

Форма нагляду	Суть механізму	Характеристика застосування
Ліцензування	Перевірка відповідності вимогам законодавства	Обов’язкова перед виходом на ринок
Профілювання ризику	Присвоєння статусу ризиковості	Визначає частоту перевірок і рівень контролю
Стрес-тестування	Оцінка чутливості до економічних змін	Щорічно для великих компаній
Моніторинг XBRL	Подання цифрової звітності	Постійний контроль за платоспроможністю
Позапланові перевірки	Реакція на скарги або нестабільність	Здійснюються в міру потреби
Санкції	Обмеження ліцензії, публічні попередження	За грубі порушення або недотримання вимог
Консультаційний нагляд	Неформальні зустрічі з менеджментом компаній	Превентивний інструмент, характерний для InsurTech

Джерело: розроблено автором на основі [43, с. 9; 51, с.5; 53,с.4]

Особливе місце у системі контролю за страховим ринком України посідає взаємодія Національного банку України (НБУ) з іншими інституціями — судовою системою, податковими органами, аудиторськими компаніями та професійними

об'єднаннями страховиків. Такий міжінституційний підхід сприяє підвищенню прозорості та ефективності нагляду.

У 2023 році НБУ запровадив вимогу про надання страховиками додаткового аудиторського звіту, який містить детальну інформацію про підходи, методи та результати аналізу якості активів страховика. Це дозволяє регулятору більш глибоко оцінювати фінансовий стан страхових компаній та виявляти потенційні ризики.

Крім того, НБУ веде Реєстр показників звітності учасників ринку небанківських фінансових послуг, який включає детальні дані про фінансову звітність страховиків. Цей реєстр дозволяє ідентифікувати компанії, що мають порушення у звітності, та вживати відповідних заходів.

Наприклад, у травні 2025 року НБУ оштрафував дві страхові компанії — ПАТ «Страхова компанія "Велес"» та ТОВ «Страхова компанія "Експо Страхування"» — за порушення строків подачі звітності за 2024 рік. Це свідчить про посилення контролю та відповідальності на страховому ринку.

Новаційним напрямом є розвиток саморегулівних організацій у страхуванні, які отримують делеговані функції — сертифікацію актуаріїв, розробку професійних стандартів, посередництво у спорах. Це відповідає принципам «soft regulation», що активно використовується в країнах ЄС, де держава поступово знижує ступінь прямого втручання, передаючи частину контролю самому ринку [53, с. 3].

Попри очевидний прогрес у модернізації наглядової системи, її ефективність на практиці часто виявляється нижчою за потенціал. Основна причина полягає в нерівномірності впровадження нових інструментів, а також у обмеженій кількості фахівців, здатних повноцінно працювати з ризик-орієнтованими підходами. Так, наприклад, у 2023 році лише третина страхових компаній змогла подати звітність у форматі XBRL без технічних помилок із першої спроби, що свідчить про недостатню цифрову готовність ринку [43, с. 9].

Ще однією проблемою є відсутність уніфікованого стандарту для внутрішнього аудиту та оцінки ризиків, особливо серед малих страховиків. У

багатьох випадках внутрішній контроль виконується формально — з використанням шаблонних процедур без адаптації до реальних загроз. Це знижує ефективність зовнішнього нагляду, адже система моніторингу значною мірою спирається на результати внутрішніх оцінок [45, с. 5].

У світовій практиці все частіше застосовується концепція «нагляду за наглядом» (meta-supervision) — контроль не лише за діяльністю фінансових установ, а й за ефективністю самих регуляторів. У межах Європейського Союзу така модель реалізується системно й поетапно. Наприклад, у Нідерландах функцію незалежної оцінки ефективності наглядових органів виконує Рахункова палата (Algemene Rekenkamer), яка регулярно перевіряє роботу De Nederlandsche Bank (DNB) — центрального банку та регулятора страхового ринку. Вона публікує звіти щодо того, як регулятор виконує свої функції, чи дотримується принципів прозорості та чи ефективно розподіляє ресурси.

У Німеччині Федеральне відомство фінансового нагляду (BaFin) перебуває під контролем Міністерства фінансів, яке не лише має наглядову функцію, а й замовляє незалежні експертні оцінки роботи регулятора, зокрема в межах імплементації директив ЄС. У 2021 році, після краху фінтех-компанії Wirecard, була проведена широка перевірка ефективності BaFin, результати якої стали основою для реформи структури внутрішнього контролю та впровадження принципу подвійного аудиту нагляду.

У Франції високий рівень контролю за регулятором забезпечується через діяльність Рахункової палати (Cour des comptes), яка має повноваження перевіряти Французький орган нагляду за фінансовими ринками (AMF) щодо виконання завдань у сфері захисту інвесторів, прозорості ринку та ефективності внутрішніх процедур. Такі перевірки відбуваються з періодичністю раз на кілька років і включають елементи «нагляду за наглядом».

Крім цього, на наднаціональному рівні в ЄС концепція meta-supervision впроваджується через діяльність Європейського управління страхування та пенсійного забезпечення (EIOPA), яке оцінює ефективність національних

регуляторів через спільні стрес-тести, огляди практик, порівняльний аналіз підходів до нагляду та формування єдиних стандартів.

Крім того, Європейська система фінансового нагляду (ESFS), створена в 2010 році, включає Європейську раду з системних ризиків (ESRB) та три європейські наглядові органи: ЕБА, ESMA та Європейське управління з питань страхування та пенсійного забезпечення (EIOPA). Ця структура забезпечує координацію нагляду та оцінку ефективності регуляторів на національному рівні, сприяючи гармонізації наглядових практик та підвищенню прозорості в фінансовому секторі. Це здійснюється через інституції громадського моніторингу, зовнішній аудит, а також інструменти зворотного зв'язку. В Україні ці елементи поки що перебувають у зародковому стані, проте їх запровадження є критично важливим для підвищення довіри до регуляторної системи.

Оцінюючи загалом ефективність системи нагляду в Україні, варто відзначити:

- високу швидкість адаптації до міжнародних підходів;
- структурну централізацію (через НБУ);
- розробку цифрових інструментів нагляду.

Водночас залишаються виклики:

- технічна неготовність частини ринку;
- слабкий інститут саморегулювання;
- обмеженість кадрового ресурсу регулятора;
- нестача прозорих критеріїв оцінки ефективності контролю.

У перспективі українська система нагляду в страховій сфері має потенціал для входження в європейську наглядову архітектуру, проте це вимагає посилення інституційної автономії, вдосконалення інструментів діагностики, а також запровадження механізмів зовнішнього оцінювання.

Отже, ефективний страховий нагляд — це не лише контроль і санкції. Це, передусім, партнерство, аналітика, запобігання ризикам і підтримка культури відповідальності у страхуванні. Реформована модель регулювання повинна бути

не реактивною, а випереджальною — здатною не лише виявити порушення, але й сформулювати умови, за яких вони не виникають.

У контексті вирішення окреслених проблем держава та професійні асоціації розробляють низку стратегічних напрямів реформування, які мають закласти підґрунтя для ефективного й конкурентного регулювання страхового ринку. Один із таких напрямів — розширення інституційної автономії страхових компаній, зокрема через запровадження інституту саморегулювання. Йдеться про передачу частини повноважень з контролю, сертифікації кадрів, оцінки внутрішніх процедур від регулятора до професійних об'єднань.

Цей підхід активно використовується в Європі, де, наприклад, сертифікацію актуаріїв здійснюють незалежні асоціації відповідно до єдиного стандарту ЕАА (European Actuarial Academy). В Україні така практика лише формується — у 2024 році Ліга страхових організацій України запропонувала проєкт регламенту сертифікації внутрішніх аудиторів страховиків, який наразі розглядається НБУ [53, с. 4].

Другим важливим вектором є посилення контролю за реальним станом платоспроможності страхових компаній, зокрема через впровадження перехідного періоду до Solvency II. Цей підхід передбачає поступове впровадження капітальних нормативів, адаптованих до українських реалій. Наразі НБУ вже застосовує обмежену версію обрахунку SCR (solvency capital requirement), але без обов'язкової ORSA (власної оцінки ризиків і платоспроможності). До 2026 року планується поступовий перехід до повного формату звітності, що вимагатиме масштабної цифрової модернізації компаній [NBU, с. 8].

Окрім технічних аспектів, вирішальне значення має впровадження клієнтоцентричного підходу до нагляду. Це означає не лише жорсткі санкції для порушників, а й наявність інструментів зворотного зв'язку, навчання, консультацій та підтримки. Наприклад, у 2023 році було запущено тестову версію онлайн-платформи, де страхувальники можуть перевірити ліцензії компаній, залишити скаргу, переглянути статистику виплат [43, с. 7].

Паралельно держава розглядає питання побудови системи перестрахування із залученням міжнародних партнерів, що дозволить убезпечити ринок від системних ризиків. Зараз українські страховики здебільшого орієнтовані на іноземних перестраховиків, однак через воєнні ризики частина глобальних гравців звузила свою присутність в Україні. Тому НБУ ініціює переговори з ЄБРР, IFC та іншими донорами щодо створення державно-приватного перестрахового пулу для страхування критичної інфраструктури та агросектору [51, с. 11].

Ще одним перспективним кроком є створення інституції фінансового омбудсмена, яка вже передбачена проєктами законодавчих змін. Вона має виконувати функцію арбітражу у спорах між споживачами та страховиками, а також надавати консультації, проводити інформаційні кампанії та захищати найуразливіші групи населення. Подібна практика реалізована в Литві, Чехії, Польщі, де омбудсмен фінансів виступає альтернативою довгим і дорогим судовим процесам [45, с. 5].

Для узагальнення перспективних напрямів реформування системи регулювання наведено табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Напрями розвитку системи регулювання страхового ринку України

Напрямок реформування	Очікуваний ефект	Проблеми реалізації
Саморегулювання	Децентралізація контролю, професіоналізація	Слабка інституційна база, спротив гравців
Перехід до Solvency II	Підвищення прозорості, міжнародна інтеграція	Високі витрати, нестача кадрів
Перестраховий державний пул	Захист критичних секторів	Необхідність зовнішнього фінансування
Інституція фінансового омбудсмена	Позасудове вирішення спорів	Відсутність нормативної та фінансової бази
Цифровізація нагляду	Прозорість, швидкість реагування	Технічна відсталість частини ринку

Джерело: розроблено автором на основі [43, 45, 52,].

Підсумовуючи, варто зазначити, що регуляторне середовище страхового ринку України перебуває в стані структурного переходу: від фрагментарної, формалізованої системи – до комплексної, інтегрованої моделі, яка відповідає вимогам європейського і глобального ринку. Ключовим показником цього

переходу є не кількість ухвалених актів, а рівень практичного впровадження принципів ефективного, прозорого та партнерського регулювання.

Сучасні виклики — збройна агресія, економічна нестабільність, енергетичні та інфраструктурні ризики — не лише ускладнили умови функціонування страхового ринку, а й змусили державу діяти системніше, довгостроково, стратегічно. Відмова від ситуативного нормативного реагування на користь комплексних рішень (як-от плановий перехід на Solvency II, запуск фінансового омбудсмена, цифровізація нагляду) свідчить про зрілість державної політики в цій сфері.

Водночас, попри окреслені перспективи, залишається низка ризиків і «вузьких місць», які потребують невідкладної уваги. Це, передусім:

- слабка участь саморегульованих організацій у формуванні стандартів;
- недосконала система підготовки кадрів у сфері страхового нагляду;
- збереження тіньових механізмів у частині добровільного страхування;
- низький рівень фінансової обізнаності населення, що знижує попит на страхування.

Вихід із ситуації, що склалася на страховому ринку, потребує не лише інституційних змін, таких як створення нових регуляторних структур і технічна модернізація систем нагляду, але й запровадження поведінкових стратегій. Йдеться про формування культури довіри між страховиками та споживачами, розвиток етичної відповідальності та впровадження клієнтоцентричних підходів у діяльність усіх учасників ринку. Цей аспект набуває особливого значення у післявоєнний період, коли суспільство потребуватиме ефективних і зрозумілих механізмів захисту майна, здоров'я та бізнесу, однак часто не матиме відповідного досвіду користування такими послугами.

Запровадження такого підходу можливе через низку практичних заходів. Насамперед — через створення етичних кодексів для учасників ринку, які б регламентували стандарти поведінки, забезпечували прозорість у взаємодії з клієнтами та встановлювали відповідальність за недоброчесні дії. Не менш важливою є системна робота над підвищенням фінансової грамотності населення

— як у межах загальнодержавних програм, так і через локальні ініціативи за участю страхових компаній, профільних асоціацій та навчальних закладів. Такі освітні кампанії дадуть змогу не лише краще розуміти суть страхових продуктів, а й сформують у населення культуру усвідомленого фінансового вибору.

Крім того, важливо, щоб самі страхові компанії орієнтувалися не лише на прибутковість, а й на задоволення реальних потреб клієнтів. Це передбачає гнучкість у формуванні страхових продуктів, персоналізацію умов договорів та підвищення якості обслуговування. У цьому контексті доцільно залучати професійні спільноти, які можуть виступати посередниками між ринком і суспільством, забезпечуючи механізми зворотного зв'язку, узагальнення типових проблем та розробку стандартів поведінки.

Значну роль у впровадженні клієнтоорієнтованих підходів можуть відіграти цифрові технології. Онлайн-платформи, мобільні застосунки, чат-боти та сервіси електронного врегулювання страхових випадків не лише спрощують доступ до послуг, а й підвищують прозорість, швидкість та зручність для користувача. Усе це в комплексі дає змогу поступово вибудовувати нову довіру до страхування — не як до формальності чи обов'язку, а як до інструменту, здатного реально захищати людину в умовах нестабільності.

У світлі цього, держава має стати не лише контролером, а супровідником та архітектором інституційного середовища, де страхування — це не вимушений платіж, а раціональний фінансовий вибір. Саме за цією моделлю діють країни ЄС, де страхування — це елемент культури довіри, а не зневіри. В Україні є всі шанси перейти до цієї моделі — за умови збереження напрямку реформ, тісної міжнародної співпраці та впровадження механізмів зворотного зв'язку між регулятором і суспільством.

ВИСНОВКИ

1. Досліджено сутність та функціональні ознаки страхового ринку як спеціалізованого сектору фінансового ринку, що функціонує відповідно до чинного законодавства та перебуває під наглядом уповноважених фінансових регуляторів. Основним змістом його діяльності є забезпечення фінансового захисту фізичних та юридичних осіб через механізм компенсації збитків у разі настання застрахованих подій, що реалізується на основі сплати страхових премій.

2. Визначено складові елементи страхового ринку та його інфраструктури, а саме два основні сегменти: ринок life, що охоплює страхування життя або ощадне страхування, та ринок non-life, або ризикове страхування, яке включає особисте страхування (за винятком страхування життя), страхування майна та відповідальності.

3. Розглянута класифікація страхових послуг систематизація страхових послуг дозволяє комплексно охарактеризувати сферу страхування за критерієм об'єкта страхового інтересу та слугує основою для подальшого аналізу структури страхового ринку, а також розробки ефективних страхових стратегій у контексті державного регулювання та комерційної практики.

4. Окреслено тенденції розвитку міжнародного страхового ринку. Так, аналізуючи ринок страхових послуг на рівні світу, найбільше відзначаються, своїм розвитком, удосконаленням механізмом, доходами та загалом функціонуванням такі країни як: США, Великобританія, Китай, Японія, Франція, Німеччина.

5. Визначено міжнародні стандарти щодо страхової діяльності та їх вплив на національне законодавство, зокрема досвід зарубіжних компаній активно застосовувати цифрові рішення та штучний інтелект для автоматизації процесів андеррайтингу, управління ризиками та обслуговування клієнтів. Це дозволяє підвищувати ефективність операцій, знижувати витрати та забезпечувати клієнтів високоякісними послугами.

6. Досліджено структури системного нагляду та контролю в страховій сфері в Україні з 2020 року функцію регулятора страхової сфери виконує Національний банк України, який перебрав повноваження Нацкомфінпослуг. Відповідно до законодавства, НБУ здійснює ліцензування, нагляд, контроль за фінансовою звітністю, розробляє нормативно-правові акти, а також має повноваження щодо застосування санкцій до порушників

7. Проаналізовано проблеми та перспективи розвитку регулювання страхового ринку в Україні, де він ще перебуває на стадії активної адаптації блокчейн-рішень. Наразі робляться перші спроби впровадження цієї технології у страхові сервіси. Наприклад, компанії активно досліджують можливості використання блокчейн для створення спільних баз даних між страховиками і регуляторами, що підвищить швидкість і ефективність взаємодії. Блокчейн має великий потенціал для зміни страхового ринку в Україні, але для повного впровадження його в українську страхову галузь необхідно подолати юридичну невизначеність та технічні бар'єри. Зараз українські страхові компанії починають досліджувати можливості впровадження біометричних технологій у свої процеси, особливо для цифрових платформ і мобільних додатків. Це дозволяє значно покращити клієнтський досвід клієнтів, роблячи процеси оформлення полісів і обслуговування зручнішими і безпечнішими. Незважаючи на те, що біометрія має великий потенціал стати важливим інструментом у розвитку цифрових страхових послуг, зокрема для підвищення рівня довіри до страхових компаній, впровадження біометрії в українському страхуванні вимагає створення надійної системи захисту персональних даних та законодавчого унормування використання відповідної технології. Загалом, сучасні технології відкривають нові можливості для підвищення ефективності роботи страхових компаній, поліпшення якості обслуговування клієнтів і забезпечення зростання ринку в цілому. Але процес модернізації страхового ринку України вимагає необхідності адаптації законодавства, подолання бар'єрів у впровадженні технологій і підготовки фахівців. А тому для подальшого розвитку необхідна підтримка держави,

створення сприятливих умов для інновацій і стимулювання нових підходів у страхуванні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асоціація Страховий Бізнес. URL: <https://insurancebiz.org/index.php>. (Дата звернення :30.04.2025).
2. Віленчук О.М. Інноваційні стратегії управління діяльністю страхових компаній: міжнародний та національний контексти. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2021. Випуск 41. С. 65-70.
3. Войтович Л. Європейський досвід державного регулювання страхової системи та можливості його впровадження в Україні. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. Вип.3. С. 73–79.
4. Говорушко Т. А. Страхові послуги: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2021. 376 с.
5. Дем'янчук М. А. Міжнародний страховий бізнес : навчальний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / М. А. Дем'янчук, Н. Д. Маслій. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2024. 178 с.
6. Дрималовська Х. В., Кирилюк Р. О. Основні риси сучасного світового ринку страхових послуг. *Бізнес Інформ*. 2021. № 4. С. 36–41. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-4-36-41>(Дата звернення :30.04.2025).
7. Житар М. Тенденції розвитку страхового ринку України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-24>(Дата звернення :30.04.2025).
8. Журавка О. С. Страхування: навчальний посібник / О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О. М. Пахненко. Суми: Сумський державний університет, 2021. 350 с.
9. Інтеграція освіти, науки і бізнесу : монографія. Том 13 / за ред. А. В. Череп. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 206 с.

10. Карцева В. В., Прасолова С. П. Інститути міжнародного страхового ринку: навчальний посібник+навчальний тренінг / В. В. Карцева, С. П. Прасолова. Київ:, «SBA-Print», 2021. 568 с.
11. Квасній Л.Г., Солтисік О.О. Страховий менеджмент: навчально-методичний посібник. Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2024. 78 с.
12. Клапків Ю. М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 567 с.
13. Кучерівська С.С. Впдив інформаційних технологій на розвиток страхових послуг. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. № 11, 2024. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-08-03>(Дата звернення :30.04.2025).
14. Мельник В., Волкова В. Функціонування страхового ринку України: нові виклики та загрози. *Галицький економічний вісник*. 2023. Том 84. № 5. С. 71-80.
15. Метеленко Н. Г., Сіліна І. В., Дятлова Ю. В., Оглобліна В. О., Попова А. О. Страхування : навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» освітньо-професійної програми «Фінанси держави та підприємницьких структур». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 243 с.
16. Наглядова статистика. Показники діяльності страхових компаній. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervisionstatist#6>(Дата звернення :30.04.2025)
17. Олійник О. В., Нагаєва Г. О. Страхування: навч. посіб. Харків : ХНАУ, 2020. 252 с.

18. Пахомов М., Єршова Н. Світові тенденції розвитку ринку страхових послуг та перспективи в Україні. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2024. № 1. С. 17–21. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/301319>(Дата звернення :03.05.2025)
19. Плиса В. Й. Страхування: навч. посіб. Київ: Каравела. 2023. 472 с.
20. Полчанов, А. Ю., & Галатюк, К. О. Інновації InsurTech та телематика як «драйвери» змін у страховій індустрії. *Економіка, управління та адміністрування*, 2025. Вип.4. С. 86–93. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2024-4\(110\)-86-93](https://doi.org/10.26642/ema-2024-4(110)-86-93)(Дата звернення :30.04.2025).
21. Постанова Правління Національного Банку України Про врегулювання діяльності учасників ринку небанківських фінансових послуг, небанківських фінансових груп, учасників платіжного ринку, колекторських компаній та юридичних осіб, які отримали ліцензію на надання банкам послуг з інкасації № 39 від 06.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0039500-22#Text>(Дата звернення :04.05.2025)
22. Прогноз зростання глобального ринку страхування на 2024-2025 роки. *Журнал Forinsurer*. URL: <https://forinsurer.com/news/23/11/21/43274>(Дата звернення :30.04.2025).
23. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (Дата звернення: 13.03.2025).
24. Соколова А.М. Ринок страхування України в умовах сучасних трансформацій: стан та перспективи розвитку.URL: <https://doi.org/10.30838/EP.198.244-252>(Дата звернення :30.04.2025).
25. Соколова А.М. Страховий ринок України: сучасні тенденції та перспективи // Розвиток фінансового та реального секторів як ключовий фактор забезпечення економічної безпеки України : монографія / С. П. Прасолова, О. В. Гасій, А. М. Соколова та ін. ; за заг. ред. канд. екон. наук, доцента С. П. Прасолової. Полтава. ПУЕТ, 2024. 196 с. С. 74-108.

26. Сосновська О. О. Страхування: навч. посіб. Київ: Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
27. Федишин М.П. Страхові послуги: у схемах і таблицях : навч. посібн. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 208 с.
28. Федорович І.М. Трансформація світового страхового ринку в умовах запровадження нових бізнес-моделей та сучасних страхових технологій. *Світ фінансів*. 2024. Вип. 2 (79). С. 41-54.
29. Шірінян А. А. Ефективність функціонування страхового ринку України. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» (07 «Управління та адміністрування»). Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана Міністерства освіти і науки України, Київ, 2025. 242 с.
30. Юздепська А. А., Волкова В. В. Регулювання страхового ринку. *ГЕВ, Тернопіль*. 2024. Том 90. № 5. С. 134–141
31. About the FCA. The National Association of Insurance Commissioners. URL: <https://www.fca.org.uk/about/the-fca>. (Дата звернення: 19.03.2025).
32. About the NAIC. The National Association of Insurance Commissioners. URL: http://www.naic.org/index_about.htm (Дата звернення: 19.03.2025)
33. Allianz Global Insurance Report 2024. URL: https://www.allianz.com/en/economic_research/insights/publications/specials_fmo/2024_05_23-Global-Insurance-Report.html (Accessed: 19.03.2025).
34. China Insurance Market Size, Share & Industry Analysis, By Type (Life and Non-life [Property, Health, Motor, and Others], By Mode (Offline and Online). Fortune Business Insights: website. URL: <https://www.fortunebusinessinsights.com/china-insurance-market-109903> (Accessed:19.03.2025).

35. Commission de contrôle des assurances. URL: <http://acpr.banque-france.fr/accueil.html>. (Accessed:19.03.2025).
36. Deloitte Insurance Outlook 2024: future success hinges on insurance industry's ability to achieve customer-centricity and elevate purpose. Deloitte: website. URL: <https://www2.deloitte.com/cn/en/pages/financial-services/articles/financial-servicesindustry-outlooks-2024/insurance-industry-outlook.html>(Accessed:19.03.2025).
37. Federal Financial Supervisory Authority: URL: https://www.bafin.de/EN/DieBaFin/AufgabenGeschichte/aufgabengeschichte_node_en.html (Accessed:19.03.2025)
38. Global insurance market in 2023. Magazine Atlas Reinsurance Reports. URL: <https://www.atlas-mag.net/en/article/global-insurance-market-in-2023> (Accessed:19.03.2025)
39. 39.Закон України «Про страхування» № 1909-IX від 18 листопада 2021 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1909-20> (Дата звернення: 19.03.2025).
40. 40.Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» № 1961-IX від 15 грудня 2021 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1961-20>(Дата звернення: 19.03.2025).
41. 41.Національний банк України. Страхування / Офіційний сайт НБУ. – URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/regulation-nonbank-fs-market/insurance>(Дата звернення: 19.03.2025).
42. 42.Національний банк України. Обсяги послуг страховиків життя та кредитування фінкомпаніями зростали – огляд небанківського фінансового сектору за IV квартал. – URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/obsyagi-poslug-strahovikiv-jittya-ta-kredituvannya-finkompaniyami-zrostali--oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru-za-iv-kvartal>(Дата звернення: 19.03.2025).

43. 43.Постанова Правління НБУ № 71 від 21 червня 2024 р. «Про затвердження Положення про визначення методики оцінки активів і зобов'язань для цілей розрахунку регулятивного капіталу страховика». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0071500-24>(Дата звернення: 19.03.2025).
44. 44.European Business Association. Новий Закон про страхування: ключові зміни. – [Електронний ресурс]. URL: <https://eba.com.ua/novuj-zakon-pro-strahuvannya-klyuchovi-zminy/>(Дата звернення: 19.03.2025).
45. 45.CMS Expert Guides. Insurance law and regulation in Ukraine. – URL: <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-insurance/ukraine>(Дата звернення: 19.03.2025).
46. 46.Lexology. New insurance law in Ukraine: key changes. – URL: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=c3dacad3-56d2-423f-8c19-a0cb277661e9>(Дата звернення: 19.03.2025).
47. 47.International Association of Insurance Supervisors (IAIS). – URL: <https://www.iais.org/>(Дата звернення: 19.03.2025).
48. 48.OECD. Ukraine and the OECD. – URL: <https://www.oecd.org/en/countries/ukraine/ukraine-and-the-oecd.html>(Дата звернення: 19.03.2025).
49. 49.OECD. Impact of the Russian invasion of Ukraine on insurance markets. – URL: https://www.oecd.org/en/publications/impact-of-the-russian-invasion-of-ukraine-on-insurance-markets_731d1305-en.html(Дата звернення: 19.03.2025).
50. 50.OECD. Mapping Ukraine's Financial Markets and Corporate Governance Framework for a Sustainable Recovery. – URL: https://www.oecd.org/en/publications/mapping-ukraine-s-financial-markets-and-corporate-governance-framework-for-a-sustainable-recovery_866c5c44-en.html(Дата звернення: 19.03.2025).

51. 51.Council of the European Union. Solvency II and IRRD: Council signs off new rules for the insurance sector. – URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/11/05/solvency-ii-and-irrd-council-signs-off-new-rules-for-the-insurance-sector/>(Дата звернення: 19.03.2025).
52. 52.IAIS. Insurance Core Principles – Updated 2023. – URL: <https://www.iaisweb.org/page/supervisory-material/insurance-core-principles>(Дата звернення: 19.03.2025).
53. 53.EIOPA (European Insurance and Occupational Pensions Authority). About us. URL: https://www.eiopa.europa.eu/about-eiopa_en(Дата звернення: 19.03.2025).